

COORDONATORI:

ROSEMARIE DELIA COCOANĂ, CLARA GEORGETA TÎRCĂ,
MICHAELA LEOREANU

**POVEȘTI DE POVESTE...
(FILE DE ISTORIE TRĂITĂ)**

EȘELNIȚA 2021

**Echipa de proiect: Cicoană Rosemarie, Leoreanu Michaela, Păcuraru
Elisabeta, Tîrcă Clara**

POVEȘTI DE...POVESTE

(FILE DE ISTORIE TRĂITĂ)

Eșelnița 2021

CEAS(LOV)
de istorie locală

Sunt convins că Istoria își împletește cozile într-un ritm diavolesc, povestea își împletește respirația într-un ceas(lov) dumnezeiesc...

Cartea “Povești de...Poveste. File de istorie trăită” îmi întărește această convingere. Cât de grea și urâtă ar fi istoria, ea devine frumoasă și plină de delicatețe citită prin aceste povești. Tinerii, care le-au cules, au știut să învieze evenimente uitate și acte de eroism petrecute acum mai bine de 100 de ani.

Biserica își pomenește eroii în fiecare Liturghie, ca jertfă euharistică plină de viață. Și cartea aceasta este plină de viață, este un nou și frumos început, o realizare a școlii și ONG-ului local, un exemplu pentru aceste timpuri și pentru aceste locuri.

Ne aflăm în fața unui adevărat Ceas(lov) de istorie locală, altfel scris.

Felicitări!

preot SEVER NEGRESCU

EROII EȘELNIȚEI

1. BĂLAN NICOLAE
2. BĂLAN NICOLAE
3. BĂLTEANU MOISE
4. BIJAN ION
5. BELBA HEINERIC
6. BOANCĂ VASILE
7. BONA GHEORGHE
8. BONA ILIE
9. BOROANCĂ LAZĂR
10. BRÂNDA GHEORGHE
11. BRÂNZAN GHEORGHE
12. CHERESCU DUMITRU
13. CIUCULESCU GHEORGHE
14. COSTESCU ENACHE
15. COSTESCU ION
16. COSTESCU VASILE
17. DRĂGUȚA ION
18. DRĂGUȚA ION
19. DUMITRU ION
20. EPEREȘ IANCU
21. FENEȘAN NICOLAE
22. FLOREA VICTOR
23. FOBEL FRANȚ
24. FRUMOSU ȘTEFAN
25. FULGA DĂNILĂ
26. IANCOVICI GHEORGHE
27. IANCOVICI TUDOR
28. IONESCU PAVEL
29. JIANU FILIP
30. JIANU ION
31. MĂCIUCĂ TRĂIAN
32. MOACĂ GHEORGHE
33. MOACĂ GHEORGHE
34. MOACĂ ILIE
35. MOACĂ LAZĂR

36. ORBULESCU ILIA
37. ORBULESCU ION
38. ORBULESCU NICOLAE
39. PERVULESCU ION
40. PETRONESCU ALEXA
41. PÂRVU DĂNILĂ
42. PÂRVU GHEORGHE
43. ROGOBETE ION
44. SÂRBU IANCU
45. SÂRBU VASILE
46. SÂRGEA ALEXANDRU
47. STOICOVICI TEODOR
48. TOMESCU ALEXANDRU
49. TOMESCU GHEORGHE
50. VĂLUŞESCU ŞTEFAN
51. VLĂTĂNESCU DUMITRU
52. VRASPIR IOSIF

EROII BĂRĂGANULUI...

1. MARIȘESCU TOMA (43 ani)
2. MARIȘESCU ELISABETA (43 ani)
3. MARIȘESCU TOMIȚĂ (19 ani)
4. MARIȘESCU NICOLAE (19 ani)
5. MARIȘESCU IOAN (12 ani)
6. MARIȘESCU VASILE (50 ani)
7. MARIȘESCU CĂLINA (48ani)
8. MARIȘESCU VASILE (19 ani)
9. IANCOVICI NICOLAE (46 ani)
10. IANCOVICI MELANIA (44 ani)
11. IANCOVICI MAGDALENA (13 ani)
12. ȘIMIANU MUGUREL (48 ani)
13. ȘIMIANU ELENA (44 ani)
14. ȘIMIANU ALEXANDRU (20 ani)
15. ȘIMIANU VALERIA (18 ani)
16. POPOVICI GHEORGHE (31 ani)
17. POPOVICI PARASCHIVA (51 ani)
18. POPOVICI NICOLAE (53 ani)
19. POPOVICI ANA (30 ani)
20. POPOVICI LIVIU (5 ani)
21. POPOVICI NICOLAE (2 ani)
22. PÂRVU VASILE (30 ani)
23. PÂRVU BORCA (51 ani)
24. PÂRVU ELENA (30 ani)
25. PÂRVU MARIA (15 ani)
26. PÂRVU VASILICA (17 ani)
27. PÂRVU DĂNILĂ (5 ani)
28. TOMESCU ELENA (50 ani)
29. TOMESCU ION (31 ani)
30. ION ION (5 ani)
31. ION VASILE (29 ani)
32. ION VALERICA (27 ani)

- 33. ION ECATERINA (52 ani)**
- 34. ION CORNELIA (5 ani)**
- 35. ION LIVIU (1 an)**
- 36. ION MARIȚA (70 ani)**
- 37. ISMANĂ CONSTANTIN (32 ani)**
- 38. ISMANĂ PELAGHIA (60 ani)**
- 39. ISMANĂ PARASCHIVA (35 ani)**
- 40. ISMANĂ ELENA (5 ani)**
- 41. ȘIMIANU PETRE (45 ani)**
- 42. ȘIMIANU NICULINA (30 ani)**
- 43. ȘIMIANU LAURA (2 ani)**
- 44. ȘIMIANU DORU**
- 45. GEORGESCU GEORGE (11ani)**
- 46. GEORGESCU DUMITRU (6 ani)**

CULEGĂTORII DE POVEȘTI...

1. ANDREI ANA
2. ORBULESCU CORINA
3. JARCU MARIO
4. DINICĂ ROBERTO
5. JARCU TEODORA
6. COCOANĂ ANGELO
7. CERNA OANA
8. DOBRE MARIUS
9. PÎRJOLEA MIRELA
10. DRAGOMIR ALESSIA
11. PĂCURARU ANA
12. BASARABĂ NATALIA
13. GRAMA REBECA

N-OM MURI TOȚI PENTRU EL...

Ana Rogobete, glasul strămutării noastre, poate vorbi despre trecut cu o seninătate teribilă, cu umor și duioșie, cu luciditate și curaj... era mică pe timpul celui de-al doilea război mondial, dar a fost curioasă să-și întrebe părinții și memoria ei ascuțită a păstrat totul, așa se face că tonul povestirii, ritmul poveștii și-au păstrat aerul vechi, autentic...

„În al doilea război mondial am avut 6 ani, la primul mama a avut 17 ani și ne povestea că s-a anunțat, nu ca acum, că se adunau: caii, bicicletele... Se știa atunci că începe ceva. Se adunau la primărie. Îți luau caii, bicicletele și orice mijloc de transport. Ei au fost vreo 4 sau 5 frați. A venit vaporul la marginea Dunării și ei erau cu lucrurile în saci. Nu erau saci ca acum, cei care au avut oi au avut mai mulți, dacă nu, și-au făcut din pături. Și i-a dus în Sârbia, la Biserica albă. Au luat ce au putut și mâncare pentru două, trei zile. Vaporul i-a dus la Doclea.”

Istoria are de multe ori o față urâtă, înspăimântătoare, mai ales pentru omul de azi... Frica, condițiile tragice, nesiguranța pot împinge o ființă umană la gesturi de care nu ar fi crezut că este capabilă vreodată, cu atât mai mult cu cât această ființă umană este o mamă...

*„La vapor când să se suie, Palescu ăsta Nicolae, care s-a și întors, dar nu mai trăiește. El avea vreo 7 ani atunci. S-a dus mama lui și cu copiii. El a avut bubat, cum era atunci, pojar sau ce o fi fost, și nu l-au primit pe vapor. Și cum să-l lase, când se spunea să nu rămână om pe clisură. Mama lor a zis: **Lasă că n-om muri toți pentru el!** (că a avut copii mulți) Mama mea s-a dus fuga acasă. A avut strujace din alea și a dat patele jos din ele și a făcut un sac. El n-a fost foarte înalt, era mai mic și l-a pus în sac de acasă și l-a suit pe vapor, că nu te cătau ăștia de bagaj. Lumea era necăjită atunci...și acolo l-a scos din sac și a scăpat, iacă-tă, a murit de bătrân.”*

Viața în timp de război nu e grea doar pentru cei de pe front, ci și pentru cei rămași în urmă...

„Noi stăteam cu gurile căscate când ne povestea. Când au ajuns acolo, mâine zi, s-au vorbit cu niște colegi, Atanasescu a fost brigadier (a lui Nicolina tată) și cu unchiul ei, (fata lui, Maria, trăiește), aveau și ei câta școală și s-au dus la cerșit prin Doclea. Era sat, oraș, nu știu... Din poartă în poartă, au cerșit mâncare ca să aibă să mănânce ei și ceilalți. Erau cazați la o școală sau cămin ce o fi fost...au zis că le dădea lumea. N-am întrebat cât au stat...”

Tanti Ana se oprește puțin, privește departe. Nu e ușor să dai o fugă în trecut și să vii înapoi, sufletul atârână mai greu după o călătorie în timp...

SĂ NU CADĂ CRUCEA...

Viața în vreme de război pare o poveste de ficțiune pentru omul contemporan: sărăcia, lipsa de confort, compromisul, nevoia de a găsi soluții din cele mai creative pentru a supraviețui... toate acestea au fost trăite de familia Anei Rogobete și de atâția ca ei. Deși sunt îndepărtate, acele vremuri sunt aduse aproape, căci tanti Ana are darul nu doar de a spune o poveste, ci de a proiecta filmul unei lumi...

„Nemții nu au făcut rele, dar rușii numa rău au făcut: au prins un neamț...a ieșit de pe o uliță lăaturalnică și l-au prins și l-au tăiat la gât ca pe o oaie. Rușii au fost cei mai scârboși- povesteau bătrânii. Au vrut să o ia pe soră-mea, Cătărina. Era blondă și cu părul creț și a venit un bătrân, care a fost în războiul mondial primul și știa și rusește cât de cât, și le-a zis că tăicuța a fost mai prost și ea a fost făcută cu un neamț și așa a scăpat.”

Când a fost al doilea război mondial, ea avea 6 ani, iar sora 3...tatăl, pe care cu atâta iubire îl numește „tăicuța”, cunoștea pădurile și nemții, care voiau să se retragă de la noi de teama rușilor, l-au obligat să le fie călăuză.

“Și cum spun, cobora tăicuța cu ei pădurea noaptea cu felinarul. Cobora spre Herculan, că la Orșova erau rușii. Îi ducea și se întorcea înapoi. Nu i-au făcut nimic nemții, dar el îi ducea cu pistolul la spate sau mitralieră, ce aveau. Dacă nu îi ducea, îl omorau ori dacă îi cobora în Orșova, îl pușcau pe loc până să-i prindă pe ei rușii. De vreo 2-3 ori a dus trupe din astea. Venea dinspre ziuă sau, și mai târziu, la ziua albă.”

Nu e ușor să faci față sărăciei, să găsești soluții când lumea din jurul tău nu pare să mai aibă sens, dar oamenii de pe clisura noastră dragă au fost mereu creativi.

„Lumea era speriată și năcăjită și se bucura când afla câte un soldat, nu au ținut cont ce era. Se bucurau când auzeau că cutare a fost cu caprele pe păduri și a găsit un soldat sau ofițer mort. Pe cei care nu erau luați, de pe dealurile alea, până la Dubova încolo, îi dezbrăcau și le luau țoalele. Le fărбуiau cu coji de nucă, de anin, că după război nu aveai de unde să cumperi țoale, numa ce au țăsut în

război muierele. Pe soldați îi lăsau numai în foaia de cort, îi dezbrăcau de nevoie. De mâncare aveau, că aveau vite, dar era sărăcie de țoale.”

Au murit mulți și din ai noștri pe aceste dealuri și veneau familia, rudele care se aflau în apropiere și îi luau, dar pe eroul orfan, de pe dealul de lângă pensiunea Septembrie, nu a avut cine să-l ia acasă și Eșelnița i-a devenit casă...

*„Când mă duceam la sora-mea la fân (până încoace), îmi zicea: **Uite, Ano, ăte! Vezi în ogașul ăsta, vezi pāluga aia? Uite a căzut! Trec păcurarii, îi bat un cui..** În ogaș a fost un om (n-or mai fi nici oase!). Păcurarii îi făceau, din lemne de pe coastă, cruce, nu una adevărată, și o puneau în pământ. Că și din sat de la noi au fost morți și pe toți i-au luat părinții sau pe cine aveau în apropiere, dar pe ăsta nu l-a luat nimeni, că a fost copil de trupă și a ajuns ofițer și nu a avut cine să-l ia, mă-nțelegi? Până acum câțiva ani, îi știam locul, mi l-a arătat sora în ogaș...dacă trece cineva cu caprele, oile, bate poate un cui, să nu cadă crucea.”*

DACĂ LE SPUNEA SĂ STEA UNDEVA, CHIAR STĂTEAU

Oprișan Ioan a fost ultimul veteran al Eșelniței...a plecat la ceruri chiar înainte să împlinească 100 de ani. Nu vorbea cu ușurință despre experiența războiului, nu din cauza poverii unor fapte urâte, ci de rușine...plângea de rușine, deoarece nu considera că merită atenție, respect...Doar ce făcuse așa de important? A hrănit soldații, a hrănit războiul...Fiica sa, Belgun Meluța, îi spune simplu povestea și ea curge lin ca mersul turmelor ce se întorceau seara acasă, de pe dealuri, de la păscut.

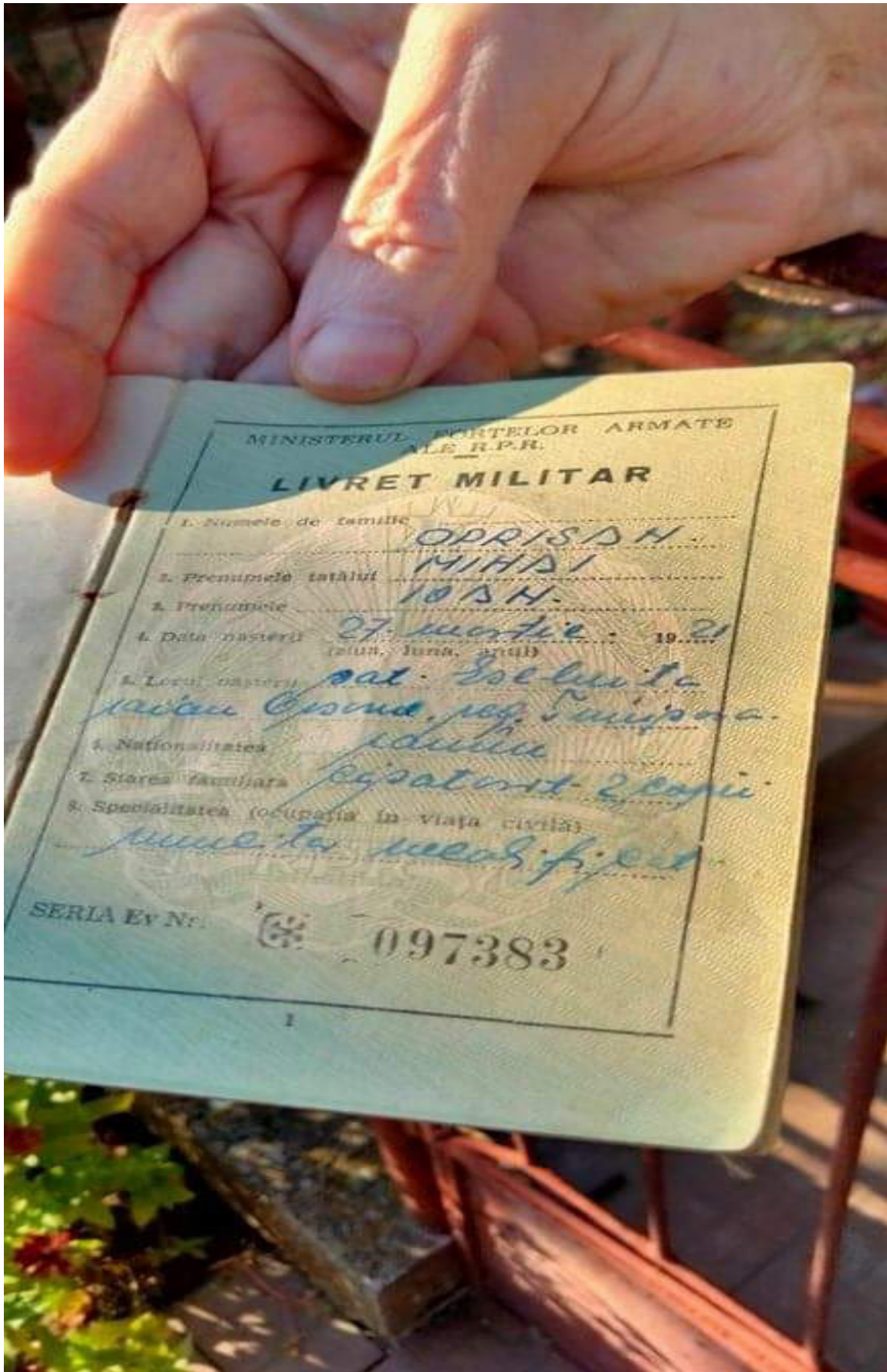
„Era un om foarte harnic, avea animale: vaci, oi și capre. A avut și un teren în satul vechi, teren mult, care s-a inundat. Când a ieșit la pensie, a continuat să crească animalele. Mergea la stâna până târziu. Făceau cu schimbul, după cum aveau animale. De exemplu, se făcea la 4 capre o zi.”

Nea Băgicu, cum îl știa satul, a fost un om gospodar: a iubit animalele, munca pământului, dar a fost și un iubitor de țară, căci a luptat pentru ea și era preocupat de soarta ei- până la sfârșitul vieții a urmărit la televizor discuțiile politice și era foarte bine informat.

„A murit, un an se face în decembrie. Dacă mai trăia până în martie, făcea 100 de ani. Fratele lui a fost la Reșița și povestea că a fost pe front până la Iași. A fost pe front și tatăl meu. El era în spatele frontului, se ocupa cu aprovizionarea, ducea alimente sau muniție pentru tunuri, cartușe pentru puști. S-a întors de la Iași și a fost și pe aici, prin satul vechi, pe la Eșelnița. Zicea că armata era pe deal acolo. De acolo trăgeau cu tunurile. Spre Orșova s-au retras, nemții erau acolo. Spunea că a lăsat căruța cu cai și a intrat la cineva în beci, la o casă ca să nu-i omoare. Povestea că așa au fost condițiile.”

Războiul schimbă lumi, schimbă vieți. Lui nea Ion nu i-a schimbat însă dragostea pentru animale și talentul în a lucra cu ele.

“Nu știi dacă l-a schimbat războiul, dar sigur l-a afectat. Au fost toți afectați, cu timpul și-au revenit. El era tânăr, nu era căsătorit, avea vreo 22 sau 23 de ani cam așa, la vârsta asta să fii în război.. Vă dați seama? Spunea că avea niște cai care îl ascultau, dacă le spunea să stea undeva, chiar stăteau.”

MINISTERUL FORTELOR ARMATE
ALE R.P.R.

LIVRET MILITAR

1. Numele de familie *OPRIS D H.*
2. Prenumele tatălui *MIHAI*
3. Prenumele *IOAN.*

4. Data nașterii *27. martie* : 19...
(ziua, luna, anul)

5. Locul nașterii *sat. Solbuțu
raion Cusuda, rep. S. Moldova.*

6. Naționalitatea *român*

7. Starea familială *casătorit - 2 copii*

8. Specialitatea (ocupatia în viața civilă)
medic medic

SERIA EY No. 097383

ERA OM DUR, DAR ERA BUN LA SUFLET

Paul Elisabeta sau tanti Cati, cum îi place să i se spună, este venită la noi din județul Timiș. Este o persoană veselă, care emană optimism, tinerețe, frumusețe și care știe să povestească. Împletește cu ușurință propria poveste cu amintirile de război ale socrului, un om dur, dar cu inimă bună. Trăiește singură, deoarece socrul, soțul au murit, iar fiul locuiește în Germania.

„Mă numesc Paul Elisabeta și-mi spune tanti Kati. Pe nașa o chema Cati și atunci când m-am născut în timpul războiului, m-a trecut pe numele mătușii mele, pentru că dânsa putea să mă boteze, dar nașa s-a supărat și mi-au dat numele ei, m-au strigat Cati și în acte sunt Elisabeta. Am 78 de ani, socrul meu a fost în război. Îl chema Ciorbă Nicolae. Eu cu soțul meu ne-am schimbat numele să putem pleca în Germania, a fost o perioadă când s-au controlat numele și am trecut pe numele meu de fată. A fost o interdicție, nu am putut merge. N-am plecat până la urmă, că n-a mai vrut soțul. Eu sunt din județul Timiș, la 55 de km de Timișoara. Am avut 22 de ani când m-am căsătorit. Am avut o soră la școala de comerț, care a fost repartizată la Orșova. Era un oraș frumos, plin de trandafiri, dar nu era lume străină. Locuia cu chirie, veneam pe la ea. Aici trăiau și alte naționalități: germani, italieni mai puțini, dar evrei mai mulți.”

Singurătatea face memoria să se dilate și trecutul mai prezent decât prezentul, de aceea, experiența de prizonier în Siberia a socrului Nicolae Ciorbă este mai vie ca niciodată.

„Socrul meu avea deja trei copii, era căsătorit când a plecat în război. Acasă a mai lăsat părinții dumnealui și soția. El a fost luat de la lucru, lucra în portul de la Eșelnița. Până la port, avea vreo 4 sau 5 kilometri de mers, pentru că atunci nu erau autobuze. De la lucru l-au luat și l-au dus acolo. Au mers părinții să-l caute și le-au spus că l-au luat la război, la armată și l-au dus tocmai în Siberia. Mi-a povestit el ceva de Transnistria și pe urmă de Siberia. Nu s-a știut mult timp de el, pentru că scrisorile nu veneau, până după un timp. S-au trezit că l-au adus acasă după patru ani.”

Tanti Cati aleargă printre amintiri: de la imaginea socrului, chinuit de nevoi în război și de rănilor lui la viața ei de noră, de eșelnițeancă, de om curios și atent la toate cele ale vieții.

„Era un om mai nervos, dar tăcut. Povestea foarte rar, numai când bea o șampă, cum era înainte. Stătea și se gândea, îi venea să plângă și povestea că a lăsat trei copii acasă, toți minori, și soția dânsului, adică mama soacră, pe care nu am cunoscut-o decât din fotografii și care a murit în 1963. A lovit-o o mașină în timp ce fugea după niște găște. Șoferul nu a avut frâna bună, după trei zile ea a murit.

Eu am venit în Eșelnița în 1966 și dânsul mi-a povestit că, după ce a plecat la război, soția lui a trebuit să meargă cu vitele. Aveau oi câteva zeci și a venit o ploaie mare, torențială și acolo au fost tranșeele pe partea Dunării, pe partea stângă de la Eșelnița. Au intrat animalele acolo, ea s-a băgat după ele în tranșee. Pentru că i-a fost frică să vină la ora aceia de prânz acasă, că avea socrii foarte răi, duri și a venit seara, a stat udă și a făcut boală de plămâni. Atunci nu erau tratamente ca acum și a suferit toată viața. A crescut copiii, a înmormântat socrii, a venit soțul acasă, s-a dus la lucru, ea s-a ocupat cu vacile, oile le-au tăiat apoi. A dat copiii la școală, că a trebuit să învețe o meserie. A avut un copil mai mare, Cornel, care s-a căsătorit la Topleț, al doilea copil era Ilie și al treilea era soțul meu. Mai am un nepot, dar nu pot să-l gădesc, că nu mai e centrală și la telefon nu mă pricep. La socrul meu aveam difuzor, știam ora, ascultam dimineața de la șase muzică populară...”

Războiul este cu siguranță o experiență tragică, nu putem gândi o altă mai dificilă, mai distrugătoare de suflet și totuși...cum o fi să fii luat prizonier de război?

„Mai povestea socrul meu, că nu aveau mâncare, că le-a crescut părul ca pe animale, din cauza subnutriției. La început îi și băteau ca să-i pună la punct. A învățat limba, erau obligați să o vorbească. A întâlnit tot felul de oameni acolo: germani, maghiari și sârbi. A văzut multe, motiv pentru care era dur, cum au fost chinuți și maltratați oameni. A dus-o foarte rău, pâine au văzut foarte rar. Pâinea neagră de secară, când ajungea la ei, ziceau că-i sărbătoare, mămligă aveau. Munceau acolo, foarte greu, în construcții, făceau hale pentru cereale, hambare. Primăvară mâncau și iarbă ca animalele, de foame. A venit foarte slab, nici nu l-au mai recunoscut ai lui. A reușit să se întoarcă pentru că au început să-i elibereze după terminarea războiului, când s-a făcut înțelegere între țări. A trecut prin multe necazuri și a fost mult pus la pază acolo, avea figură de om dur, dar era bun la suflet...”

Odată deschisă ușa trecutului, el devine îmbietor ca o plăcintă caldă, ca o poală de bunică...dar dacă este îmbietor tocmai pentru că are în el o lume mai bună, cu legi mai bune, cu mai mult echilibru și mai multă bună-cuviință?

„Oamenii erau mai săritori, mai buni înainte. Dacă aduceam lemnele, ne ajutam ca vecini. Mergea cu laptele cu căruțul în oraș vecina mea și mă duceam înaintea ei când o vedeam venind obosită. Când le venea vaca la poartă, băteam și îi anunțam pe vecinii mei.”

EU AM FĂCUT RĂZBOIUL ȘI TU NU FACI ARMATA

Ragobete Dumitru nu mai poate vorbi despre cum a fost în război, despre rana de la umărul drept, care nu l-a lăsat să uite niciodată această etapă a vieții sale, dar fiul său, Miloșescu Ion, caută bucuros prin sertarele memoriei, printre pozele vechi, printre comentariile soției și scoate la lumină câteva fărâme dintr-o viață de om.

„Am primit numele de Ragobete la naștere, dar eu m-am măritat (zâmbește) și-s Miloșescu Ion, tata era Ragobete Dumitru. Când a început războiul, în 1940, eu eram în leagăn, cum se spune. Mergeau pe Dunăre, în sus, monitoarele pușcau la Plavișova. Fugea lumea pe coastă, de teamă că o să-i împuște, să-i omoare. Tata a fost în timpul războiului poștar cum se spune, mesager, ducea mesajele.

Mi-a povestit că a fost urmărit de un bandit, soldat. El era cu bicicleta prin cucuruz, erau mari tulenii, ăla venea pe cal să-l prindă, că n-avea voie să-l puște, trebuia să-l prindă viu, ca să afle informații, să ducă documente. Calul fugea prin tuleni și el cu bicicleta tot prin tuleni. S-au despărțit. Nu l-a prins. La un moment dat, s-au reîntâlnit și a aflat că ăla era tot român. Pe urmă a fost băgat la pedeapsă, la arest, de ce a stat de vorbă cu ăla, dacă a demascat ceva secrete. Acuma cine știe ce a mințit ăla! Și a trecut timpul războiului. A venit acasă. A fost în război vreo 4 ani, avea peste 30 de ani când a plecat la război. Când a venit acasă a început să ne povestească cum a fost acolo: foametea, nu aveau ce să mănânce, se duceau pe la căși să ceară pită... Zicea și la vecini că rușii făceau mare dezastru în comune.”

E greu de stabilit valoarea lucrurilor și poate a oamenilor în vremurile grele.

“S-a întâmplat, când a venit acasă, că a vrut să vindă un bou și a căpătat un kil de făină, atât a costat boul. Cât a fost kila de carne și cât a fost kila de făină?”

Se pare că pe Ragobete Dumitru războiul l-a pedepsit de mai multe ori...

„El a fugit pe câmp, când au venit după ei cu tancul și ei erau în groapă, în tranșee. Unii au fugit, tata nu, el cu încă un ortac de-al lor de acolo. Și ăia s-ar oprit peste groapă ca să-i omoare. A scăpat de acolo și, când a ajuns la unitate, iar i-a pedepsit, de ce au rămas de ceilalți. Pedeapsa era că îi băga la arest sau la înaintare. Și au plecat de acolo să vină să se retragă. A fost pușcat la umăr de

grenadă, i-au rămas schije în umărul drept și a vrut să le scoată. Erau ca nuca, ca niște gălci, dar nu s-a dus să le taie, așa a murit, cu ele. Nu putea să pună nimic pe umăr, că-l deranjau. Atâta, dar altceva, nu!,,

Veteranul de război, care a fost rănit, care și-a văzut moartea de mai multe ori de aproape, avea mare respect pentru bărbaii care își făceau stagiul militar, pentru ideea de a-ți sluji țara sau, cel puțin, de a fi pregătit să o faci.

„Era dușmănos cu ideea de armată. Eu am căutat să nu fac armata și n-a vrut să mă lase: Eu am făcut războiul 7 ani și tu nu faci armata 1 an și 4 luni!”

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
 SFATUL POPULAR AL *Raiionului Almăj*
 Starea Civilă

CERTIFICAT DE NAȘTERE
 Seria Nj Nr. 166382

Numele: *RAGOBETE*
 Prenumele: *DUMITRU*
 Sexul: *Bărbătesc*

Data nașterii: Anul *1923* (Cifre și litere) *imperiului român*
 Luna *noiembrie* (Cifre și litere) *1923*
 Ziua *29* (Cifre și litere) *noiembrie*

Nașterea a fost trecută în registrul Stării Civile-fo
 Nr. *70* din anul *1923* luna *noi.* ziua *30*

PĂRINȚII
 Numele tatălui: *RAGOBETE*
 Prenumele tatălui: *DANIILĂ*
 Vârsta tatălui: *42-ani*
 Numele mamei: *RAGOBETE*
 Prenumele mamei: *ELISABETA*
 Vârsta mamei: *37-ani*

LOCUL NAȘTERII COPILULUI
 Localitatea: *Plavicevița*
 Raiionul: *Almăj*

LOCUL ÎNREGISTRĂRII
 Localitatea: *Plavicevița*
 Raiionul: *Almăj*
 Eliberat astăzi: *29 Sept. 1955* cu Nr. *12155*

Semnătură: *Ș. Blojhaș*
 L. S.

AM RĂMAS APROAPE CEL MAI BĂTRÂN DINTRE TOȚI

Public Carol recunoaște că a rămas cel mai bătrân din Eșelnița ca și cum acest lucru ar fi o vină pe care o poartă, pe care se vede obligat să și-o asume. Poate chiar este o vină să îți amintești trecutul în detalii, să regreți o lume care avea mai mult sens, să nu mai ai în cine să te regăsești cu adevărat.

Recunosc...am rămas aproape cel mai bătrân din toți. Colegii mei toți au murit, nu mai am unul....

Nenea Koarci (cum îl alintă satul) știe să povestească, să lege evenimentele între ele, să facă conexiuni, să dea explicații, căci, în esență, este, pentru comunitatea noastră, un fel de dascăl al istoriei trăite.

“Mama mea a primit pensie de veteran 20 de ani, după tata. Nascut în 1914, a fost obligat să nu-i pună numele de Nicolae, ci de Micloș , că era Austro-Ungaria pe timpul ăla. Când m-am dus pentru acte, mi-au spus că tata trăiește (pensia era pe Nicolae, dar Micloș nu murise din punctul lor de vedere, doar Nicolae). Am dat în judecată, după câteva luni s-a aprobat schimbarea de nume. Abia atunci am înțeles de ce i-a spus lu Ana – Anușca, și lu Mariana- Marișca, pentru că nu le-a dat voie pe timpul ăla cu nume românești.,,

Memoria războiului este la fel de vie la nenea Koarci ca orice alt detaliu din trecutul pe care l-a trăit. El știe nume, cifre ca o adevărată carte de istorie, povestește cu suspans și umor ca un bunic adevărat.

“Tata a fost chemat la comisariat, dar nu l-au luat din prima tranșă. În prima tranșă au fost băieții de naționalitate străină: cehă, germană (în Ogradena Nouă am fost noi, nu în cea Veche, că pe hartă scrie doar de cea Veche, de cea Nouă niciunde. Aștia au venit de mult, că nu au avut apă și au cerut aprobare să vină la Dunăre, jos și le-au dat pământ în izlazul de la Ogradena Veche. Au fost 46 de numere de casă. Atâția au fost ei când au venit, dar erau și români printre ei, nu numa pemi sau nemți, deci amestecătură așa de oameni).

Și, când s-a plecat pe front, prima dată i-au luat pe cei mai tineri:18, 19, 20 de ani. Tranșa a doua au fost cei mai bătrâni. Și i-au dus la Lugoj și de acolo la unitățile militare. Tata a fost la Sibiu, de la Sibiu, pe front. Cu o pereche de cai, un aruncător de bombe de 21 de kg (așa mi-a spus), mergea în spatele soldaților. I-au

dus în Moldova, unde erau rușii, la Podul de flori, la Prut. Și, când au ajuns la Iași, trebuia să lupte împotriva rușilor, încă nu trecuseră de aliați cu românii împotriva nemților. Rușii au ocupat mai multe fronturi și el, cum mergea, un cetățean de acolo a venit și i-a spus: ” **Fugi, că vin 3 tancuri!**” Și el a dat să treacă cu caii și să se ducă să nu-l vadă. Au venit două avioane și au început să bombardeze. Căii s-au speriat de bombe și au luat-o la fugă și s-au răsturnat aruncătorul și bombele...și el ce să facă singur? A luat țava de tun și un coleg a venit și i-a spus: ”**Fugi, că te omoară rușii!**” Au venit cu tancurile și au trecut peste cai una-două.

Pe tata l-a luat rusniacul un fel de prizonier. La pod, la ruși, era un ofițer care îi selecta: care-i neamț- neamț, care-i român- român și tot așa. Atâta lume, zicea tata, n-a mai văzut, cu cai, cu căruțe, cu boi, cu vaci să treacă pe pod. Îi cere actele:”**Davai document!**” El nu știa că tata meu știa pemește, dar nu prea bine. Scoate buletinul (era ca astea noi de acum) și, când vede ca scrie „naționalitate cehă,, rusul îi zice: „**Ti si ceh?**” Și îl pune separat, i-a spus că-i deal lor.

Cehii construiau bombe pentru război și le dădeau la nemți să bombardeze partea sovietică. La bombele care nu explodau, ei s-au dus să vadă de ce și înăuntru erau puse hârtii pe care scria: „**Luptați, că noi vă ajutăm de aici!**” Așa s-a dus zvonul că cehii îi ajută, că nu dădeau toate bombele cu explozibil că să-i omoare și lu tata, fiind ceh, i-au dat drumul în România.

Aici la unitate, la Orăștie, îl trimite pe front către Arad, la Carei. Dar înainte a fost la Maria Radna, la Păuliș. Acolo au fost cazați toți răniții români în biserică, că nu aveau voie să bombardeze bisericile și militarii erau pe câmp să-i întorcă pe nemți în Germania. Tot înaintând spre Carei, de acolo, a trecut frontiera prin Ungaria și a ajuns pe lângă munții Tatra, în Cehoslovacia. Aici a fost foarte greu, că era multă zăpadă. Acolo s-au împerecheat cu cehi printre care erau mulți partizani și, când au văzut ca știu, el și cu Giurca ăsta, colegul lui, limba cehă l-au întrebat de ce nu rămâne acolo. „**Cum să rămân? Că eu am familie în România, am copii** (eu aveam cam 9 ani, țin minte că am făcut 2 clase la germană și 2 la români).

Pe el l-au dus până acolo și de acolo la Bârno, în Cehoslovacia, unde se făcea armamentul ăsta. La Bratislava nu i-au pus pe vapor, că era Dunărea minată și ei au venit din Cehoslovacia până la Arad pe picioare, toți care au rămas vii din ei. Pe drum, spre România, pe unul îl durea piciorul, altul avea

bătăături de la bocanci, obele (nu erau cizme), pe care nu mai puteau să meargă i-au mai pus în căruțele confiscate de la oameni și trebuia să ducă răniții până la frontieră.

În România, oamenii își recunoșteau caii:”Asta-i al meu! Asta e a lui cutare!” Și așa a ajuns în România. Acuma când a fost până n-a murit mi-a spus, a murit la 96 de ani.”

Tatal, veteranul de război, a avut ochi de regizor și a reținut și transmis scene rupte ca dintr-un film de acțiune sau nenea Public Carol a păstrat din poveștile tatălui pe acelea care l-au făcut să vadă realist războiul...nu vom și niciodată poate...

*„Era foarte milos. Probabil crimele astea de război l-au făcut așa, că, ultima dată când a venit de la Bârno înapoi, nu i-au mai dat să ducă tunul cu caii, l-au băgat la bucătărie, să facă de mâncare la pluton, că s-a oferit el, că știe să facă. Și Giurca asta, care era coleg din sat cu el, știa la perfecție și germană și cehă și asta se ducea și contracta o oaie, un vițel că să facă de mâncare la băieți. Pe front așa e, dacă nu te duci, nu ai ce să le dai să mănânce la soldați. Că a fost un dezertor, care a văzut o colibă, și a cerut de mâncare, că nu măncase de 3 zile. Omul i-a zis că are niște macaroane pline de viermi și el spune: „**Opărește-le, pune sare și le mănânc așa!**” Rusniacul l-a văzut de departe unde au vorbit ei afară și, când a tras din vârf în coliba aia, exact a tras și a omorât și pe cel ce cerea mâncare și pe celălalt. Tata a zis că i-a părut rău că era flămând de atâtea zile... Asta era în România... Mi-a mai zis tata că un pluton de 37 de inși erau duși în pădure și în creasta muntelui, că trebuia să apere de rușii care voiau să arunce de sus grenadele în români, să-i omoare, dar românii erau deja în vârf, nu-i lăsau să treacă, nu cedau.”*

Orice ar povesti, oriunde l-ar duce povestea sau memoria, nenea Koarci revine obsesiv la cele două tranșe de soldați plecați în război, le reia numele în ordinea străzilor, se rătăcește, revine, ca și cum ar fi datoriu lui sfântă să nu uite pe nimeni, nici pe cei rămași pe front, nici pe cei luați prizonieri, nici pe cei care au reușit să se întorcă acasă, în Ogradena dragă.

„Și uica Ion Vălușescu era din băieții cei tineri. Pe el l-au luat în prima tranșă. A doua tranșă au plecat cum ar fi tații celor tineri din prima, că nu avea România atâta armată.

În prima tranșă, din Ogradena Nouă (era sat, comună era Ogradena Veche, între ele era un pichet de grăniceri, exact la pod) au plecat....(și începe să enumere pe străzi): moșul Wolf n-a avut copii, uica Ioji lu Ruter n-a avut copii să trimită pe front, la Bublichești : moșu Franț, uica lu tata meu, toți erau băieți, dar erau bătrâni, după ei, era Iacobcici: Ion era mai tinerel și Giurca, de care am vorbit, era mai bătrân, a mers în tranșa a doua, Franț Fobel – a avut un copil (nu știu cum l-a chemat).

La Șebec, Eric avea 19 – 20 de ani, pe soră-sa au luat-o rușii și au dus-o în Ucraina prizonieră. A stat 4 ani. Copilul, Eric, nu a mai venit acasă, fata...da. După aia, de la Șebec în sus, uica Ferdi lu Bublic nu a avut copii, Jac n-a avut, Vălușescu, socru-meu, a avut numa fete (a avut unul, dar i-a murit acasă). El a mers la război în tranșa a doua cu tatăl meu. Apoi Coandă, tata lu Chiva, Ghițu îi zicea, Dumbrava n-a avut, uica Lați Șebec a fost mecanic pe vapor, la Porțile de fier, pe Dunăre, cu sediul la Orșova. Uica Lați a fugit de pe navă la sârbi. Mi-a zis mai târziu, când am fost în Cehoslovacia cu soția: ” **Coarci, mi-au rămas fetele în România și am ajuns să le văd după 30 de ani (plânge). Ce am pățit numa eu știu, că mi-am văzut femeia și copiii după atâția ani!**”

După Lați, erau ai lu Veseli. Ion Veseli avea 20 de ani, a murit pe front. De la ei, veneau Fișerești: aveau un băiat, l-au luat, tot pe front a murit. De la el în sus, Iosif a lui Vraspir a avut un băiat mai mare ca uica Franț, ăla tot pe front a murit. Spre centrul satului au fost 2 băieți de-ai lui Gruber: Haini (asa a pronunțat, nu știe cum se scrie) a stat 16 ani prizonier în URSS, s-a însurat cu o bulgaroaică acolo și, când a venit, s-a angajat la Cazane. Haini lui Gruber a venit la noi și ne-a povestit de 2 soldați din Ogradena Veche: uica Nicu Rotaru și Mos Pătru al mic că au mers să caute apă pentru colegii de pe front. Aveau puștile în mână și bidoane la centură. Ei au plecat și au zis:” **Lasă că mergem pe râul ăsta în sus și om găsi o băltoacă să luăm apă!**” Și mergând ei hai-hai până au găsit. Au umplut bidoanele și s-au încins la centură. Când ei au mers, odată au auzit vorbind că vine cineva de sus. „**Hai să ne pitulăm!**„, spune unu. Când colo, doi nemți cu cască, cu automate nemțești, iar ăștia din tufă, românii noștri: ”**Stai că trag!**” Dar ăia: „**Ce să tragi, bă? Că și eu sunt român ca și tine! De unde ești, mă? Din Ogradena. Și eu-s de-a lu Gruber!**” Și s-au pupat. (Cei prezenți la această scenă s-au reîntâlnit, peste ani în Eșelnița, într-un birt, la Iepuri, și povesteau cum fiecare credea despre celălalt că e mort).

La tranșa a doua au fost: Giurca lu Coșuț, Bublic Nicolae, tata lu uica Liță, uica Lae Palescu, uica Biță Mănăilă (cei 3 din urmă s-au pitulat când a venit

armata să-i ducă la gară și eu eram mic și mi-au făcut semn să plec, să nu-i vadă și să-i ia), Căniceanu Crăciun, Căniceanu Dumitru (frați), Pîrvănescu Ion, nea Miloșovici- bunicul Laviniei Miloșovici...S-au mai întors de la război: Iacobcici Giurca, Ghițu lu Coandă, Căniceanu Dumitru, Căniceanu Crăciun.”

Public Carol se pricepe să redea atât de realist războiul, nu doar pentru că are o memorie extraordinară sau un tată bun povestitor, ci și pentru că are propria experiență legată de acest subiect.

„Am fugit în pădure, aviația bombarda gara la Severin, dar nu au nimerit gara, că era noaptea și bomba nu cădea unde voiai (o ducea vântul mai la dreapta, mai la stânga) și au bombardat casele și blocurile de lângă gară și noi ne uitam cum militarii fugeau cu puștile în pădure, că știau că bombardează până la Orșova, să nu între rușii pe apă. Au fugit și au stat până despre ziuă în pădure, pitulați toți.

Am stat o zi, două acasă și a trebuit să luăm vacile, iezii și să le ducem pe ogaș, într-o râpă. O femeie a făcut foc să dea de mâncare la copii. Cum au văzut fumul, au dat două bombe pe noi, acolo. Din fericire, bombele n-au venit chiar unde a fost fumul și atunci oamenii, care aveau grijă de noi, ne-au schimbat poziția, că știau că, la a doua bombă ne nimereste. Noi eram puși pe frunze, pe ferigi, pe pătură să stăm, că nu aveam unde sa dormim, totul era ocupat.”

AM TRĂIT CAM GREU

Jianu Filip nu și-a cunoscut tatăl, Jianu Ion nu a apucat să-și vadă fiul...o dramă care l-a urmărit pe nenea Filip, cântărețul blând din corul bisericii, toată viața. Nu îi este ușor să vorbească despre acest trecut, tot așa cum îți este greu să povestești despre o rană care nu se mai vindecă...

Nenea Filip nu are puterea de a împleti în povestea sa detalii sensibile, elemente de efect, ci prezintă totul cu obiectivitatea și luciditatea unui jurnalist imparțial, de parcă nu ar fi vorba despre propria sa viață. Poate așa se întâmplă când tragedia depășește imaginația...

„În anul 1944, când m-am născut eu, tata meu o murit în război. El trebuia să vină acasă pentru nașterea mea. Atunci se dădea drumul să vii din război, dacă ți se năștea un copil. Era cu niște prieteni de aici din comună, au venit cu căruțele, cum aveau în război. Ceilalți au luat caii să-i ducă în șopron. Atunci a venit un proiectil, a dat în căruță, unde era tata meu, și acolo a murit tata meu, în munții Tatra, în Cehoslovacia. Numai ce aflase că are un băiat și trebuia mâine zi să plece acasă.”

Se spune că cei mai iubiți și mai puternici oameni sunt și cei mai încercați. Nenea Filip a avut o viață pe măsura nașterii sale: plină de probe grele și de durere, dar ambiția, optimismul, perseverența, credința i-au fost liman.

„Am trăit cam greu. Mama mea s-a căsătorit din nou, când eu aveam 2 ani. Am venit la Ogradena Nouă, la un tată vitreg, care ne-a crescut, mai cu chin, mai cu vai. Mama era mai tânără cu 15 ani. A bătut-o mult în cap, a nenorocit-o, umbla prin poduri. Eu am muncit de copil. Pe la 13 ani, am lucrat la Drumuri. De la Eșelnița la Ogradena, se făcea asfaltul. M-am urcat pe un camion, încărcam niște bitum. Norocul meu a fost că maistorul era pe o parte, eu pe cealaltă și m-a împins. Am scăpat cu piciorul într-un cazan, în 1958. Smoala era foarte fierbinte, la 80 de grade. Am stat trei luni de zile în spital, mi-a făcut grefe, prima dată doctorul Fenișanu aici, în Orșova. A luat piele din altă parte și mi-a pus la picior. Când m-am vindecat, am ajuns la Șantierul Naval, acolo am lucrat ca flotant, la săpături. Oamenii ăia, când m-au văzut cum am făcut lucrările, m-au angajat. Căram tablele cu spatele, acolo am auzit că la Eșelnița se făceau înscrieri la școala de șoferi. Am venit aici, la nea Fănică, la școala de șoferi, la Arad. Aveam

doar patru clase. Pe timpul ăla nu erau cărți, numa ce ne preda profesorul: unde era staționarea, oprirea, iar în 1964, la 19 ani, am ieșit șofer.”

CÂND VII DIN RĂZBOI, TREBUIE SĂ FII MAI LINIȘTIT

Amintirea trecutului seamănă bine cu tulburarea unei ape ce pare liniștită, dar căreia nu-i cunoști adâncimea sau nămolul din străfund... Pentru tanti Rița, cum îi zice satul, întoarcerea într-un trecut dureros are efecte neașteptate (o face să sară de un eveniment la altul, de la o dramă istorică la alta), doar jalea din glas și regretul sunt constante: ceea ce am pierdut nu se mai câștigă înapoi, cei plecați nu se mai întorc...

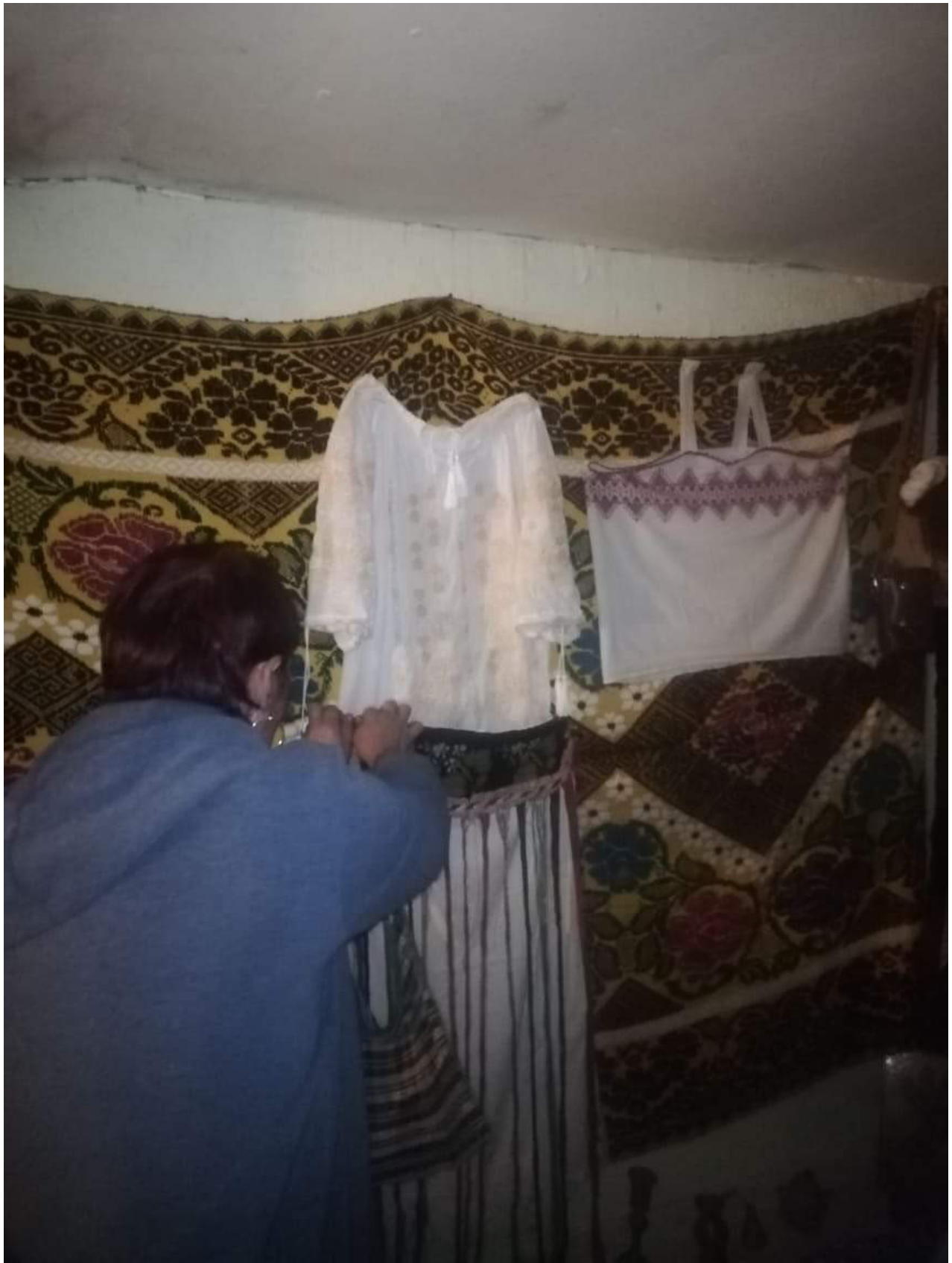
„Când eram eu fată, cum să spun eu, a plecat el la război, fratele meu, Dumitru Dragomir...nu mai trăiește acum, a murit fratele meu. S-a întors din război, nu a fost un erou. Eram copii, când era cu legionarii, când au fost luați la Bărăgan. I-au legat la gură pe oameni și la ochi să nu vadă nimic și nici să poată să vorbească. I-au băgat în mașină și s-au pomenit în Bărăgan. Acolo și-au făcut căși de la vatră până la acoperiș și, când au venit înapoi, au venit, săracii... nu mai știau dacă mai trăiește lumea, care a rămas în urma lor, dacă nu mai trăiesc.”

În vorbe puține și simple pot fi cuprinse adevăruri multe: a merge înainte înseamnă a evita loviturile, a trece printr-o experiență grea, cum e războiul, înseamnă să descoperi liniștea...

„Fratele meu era un băiat retras. Foarte bun la suflet era cu toată lumea. Dacă o ducea bine și dacă a avut și dacă nu, tot bine s-a purtat. A povestit că în război mergi tot înainte, tot în față să nu rămâi în coadă, altfel nu ai făcut nimica. El era tot fruncea, era înainte. Spunea că, dacă te fereai, aveai grijă de tine, scăpai nelovit. Dacă erai lovit, rămâneai în urmă. Pe urmă îi aduna cu căruța câte unu, câte unu, care cum cădea îi lua, mai treceau și peste ei. Pe el nu l-a schimbat războiul, a rămas la fel, nu a fost mai rău, dimpotrivă era liniștit. Că știi cum îi? Când vii din război, trebuie să fii mai liniștit... „

UMBLAM DESCULȚ PÂNĂ ÎNGHEȚA

Domnul Dumitru Georgescu avea 10 ani când a fost luat în Bărăgan cu familia sa...Deși avea o vârstă fragedă, detaliile acestei experiențe triste sunt încă intens colorate, deoarece aici a învățat ce este foamea, ce este munca, cât de important este să nu renunți...

*„În Bărăgan, când m-au luat, aveam 10 ani, în 1950. Au venit ăștia, care erau cu partidul, cu comuniștii. Și pe cine luau din sat? Au luat: chiaburii, suspectii și pe ăștia care erau cu scandalul prin comună. Au venit la primar și l-au întrebat: **Pe care-i dai în Bărăgan?** Și el a spus: pe cutare, pe cutare, pe cutare. Și i-a dat pe oamenii înstăriți și oamenii care erau certați cu legea, cum s-ar spune, ăia cu partidul liberal sau ce era atunci atuncea.”*

Memoria copilului de 10 ani, victimă nevinovată a istoriei, a reținut ziua deportării în plina ei tragedie.

*„Când au venit militarii la noi la ușă și au zis: **Luați-vă bagajul că vă luăm deportați!**, ne-au scos afară. Aveau și mașini și căruțe. Au zis: **Luati-vă ce vă luați de aici!** Am luat o vacă, găinile, porcul, le-am pus în căruță. Am luat țoalele și ne-a dus în gară și ne-au urcat în tren, în bouwagon, cu vaci, cu porci. Cu toții am stat acolo. Au închis ușile și noi ni le-am lăsat un pic întredeschise să avem aer. Ne-au dus până în gara Cioara, așa-i spune acolo în Bărăgan, în partea aia pe la Fetești. Ne-a dat jos acolo și ne-au dus cu mașina pe o poiană”*

Și Bărăganul și-a arătat fața în toată urâtenia lui...

*„Ne-au dus în Bărăgan, pe o suprafață de teren, pe care nu vedeai nimica. Știți cum e Bărăganul? Numai câmp și poiană, liber era tot. Erau patru țăruiși puși acolo și ne-au zis: **aici e locul tău, tu faci casa aici, tu aici.** Am rămas stupefiat... cum să faci casă, din ce să faci casă? Am stat vreo două, trei nopți și se apropia iarna. Între timp noi ne-am făcut un bordei, săpat în pământ, 4 m pe 4 m. Am pus pe deasupra niște lemne, pături ce-am avut noi acolo și, când s-a apropiat toamna și a venit frigul, ne-am apucat să facem casă. Cum făceam? Azi făceam chirpici și mâine zideam, până am făcut două camere. Între timp a trebuit să și lucrăm, că nu aveam ce mânca. Era un gostat, o fermă și ne duceam acolo și lucram: 70 de bani pe zi, dar mai mult pentru mâncare lucram. Ce crezi că lucram la ferma aia?*

Aveam grijă de miei și oi, aveam grijă de gospodăria aia, că trebuia mâine zi să facă acolo mâncare pentru două sute de persoane. Făceam curățenie în grajd și seara mă duceam acasă.”

Cea mai grea amintire nu a rămas însă munca sau lipsa unei locuințe confortabile, ci foamea...

„Nu prea aveam ce mânca. Treceam pe lângă o magazie cu floarea soarelui, îmi umpleam buzunarele și mâncam semințe, cereale, dar de foame. Boabe fripte sau boabe fierte aveam tot timpul în buzunare. Astea le mâncam peste zi. Pită nici nu nu mai vorbesc. Târziu de tot am văzut pită, era măcăligă de bază, dar nu cumpăram porumb, că nu aveam de unde, de la fermă luam boabe și făceam măcăligă și mâncam. Aveam două pietre, cum este moara de pietre. Era o piatră pe din afară și una era pe mijloc, era o moară manuală, am avut-o de acasă. Așa făceam și mălaiul.”

Alături de foame, frigul nu le dădea pace...

“Am stat cinci ani de zile și am lucrat la ferma aia. Primii ani a fost foarte greu, greu de tot. N-am avut ce mânca. Din ce-am trăit, nu vă spun...Venea primăvara și nu aveam încălțări. Umblam desculț până toamna, până îngheța. Nu aveam ce purta, aveam niște șlarfi și niște pantofi pe care i-am luat de acasă. Toamna mergeam încălțați când se pune frigul. După doi ani de zile, am început să ne înstărim și noi, că am avut un lot: să fi avut vreo 500 de metri pătrați, adică grădina, plațul unde trebuia să facem casă. Îl cultivam și se făcea să știți”.

Plecat copil și întors adolescent, domnul Bebe, cum îi zice satul, a trebuit să facă față și Bărăgaului de acasă: oamenii (vecini, concetățeni) i-au jefuit fără milă ...

„Am venit după această perioadă de cinci ani. Am plecat la 10 ani și am venit la 15 ani înapoi. Acasă când am ajuns, casa era goală, vorba aceea: tata a lăsat curățenie, dar, la întoarcere...jale! Ce a fost de luat au luat.. ne-am apucat din nou să facem gospodăria la loc.”

AU TRAS CU OBUZE SAU CU CE OR FI TRAS ȘI L-AU OMORÂT

Moacă Gheorghe, 68 de ani, i-a avut în război pe bunicul din partea mamei (al cărui nume îl poartă) și pe unchiul său, Moacă Lazăr (fratele tatălui). Amândoi au murit acolo, ceea ce-l face pe domnul Gheorghe un urmaș de eroi...

„În război l-am avut pe tatăl mamei mele, Moacă Gheorghe, l-a numit ca și pe mine și care a murit în război. De asemenea, l-am avut pe fratele tatălui meu, Moacă Lazăr. Nu i-am cunoscut personal, dar știu că au murit amândoi în Ungaria. Fratele tatei a participat și aici, pe Ciucar, la Ogradena, la o bătălie, în al doilea război mondial.”

Memoria masculină a reținut toate detaliile legate de luptă, de parcă tânărul Gheorghe, care a auzit poveștile, ar fi urmărit frontul pe un uriaș ecran TV.

„Când nemții s-au retras aici, pe Ciucarul de la Ogradena, nu de la Dubova, armata română venea dinspre Orșova și armata germană, s-a retras până după Ciucar. Am înțeles că ar fi fost o trădare, pentru că un general român, al cărui nume îmi scapă, a blocat drumul cel vechi pe Cazane și nu l-au mai păzit. Atunci nemții au venit cu bărcile, au ocolit și i-au luat din spate și i-au măcelărit.

„Asta, fiind din zonă, fratele tatei, a reușit să fugă undeva pe deal. Noaptea s-au trezit cu el acolo, la curătură. A reușit cumva, au împins armata germană până după deal și au dinamitat drumul, așa am înțeles de la taică-meu. A stat acolo sus, o săptămână, două, că aici se lupta în sat, și-a aruncat arma, nu avea nici bocanci.”

Oare ce idee l-a mânat înapoi pe front? Dragostea de familie, de locurile natale, dorința de libertate? Cine știe? Oricum ar fi, tânărul acesta rămâne un model de curaj și responsabilitate...

„A plecat, pentru că s-a reorganizat, la Orșova, regimentul lor 90 și a plecat în opinci de la Orșova cu trenul. A primit bocanci abia undeva la ieșire din România, în Ungaria la Debrecen...acolo a murit. Îi murise comandantul la pluton și, cum n-aveau, l-au pus pe el comandant de pluton, cred că la infanterie era. Într-un moment în care nu se mai lupta, el a ieșit pe câmp să vizualizeze terenul. Din ce știu eu din armată, armata germană era foarte bine instruită: îi aveau la

artilerie pe cei care trag cu tunul cu un punct de tragere, dar exista și un punct de observare, ori în stânga ori în dreapta, la un km sau doi și mențineau legătura telefonică. Așa știau dacă au tras bine ori au oșhit bine. Așa s-a întâmplat că a fost observat de cel de la punctul de comandă, el a transmis telefonic și au tras cu obuze sau cu ce or fi tras și l-au omorât.”

Sacrificiul acelor vremi este sacrificiu în adevăratul sens al cuvântului: nimeni nu i-a lăudat pe acești oameni, nu le-a oferit premii, nu le-a păstrat imaginea în fotografii. Au murit așa cum au trăit...pentru alții.

„Tatăl mamei mele tot în Ungaria a murit, dar nu știu exact. Era tânăr, maxim 20 sau 21 de ani, era tânăr. A fost cel mai mare dintre frați, că ei au fost trei: el, fratele despre care v-am vorbit și tatăl doamnei Selfida (educatoare a satului). Au rămas trei fete după el. Primeau acasă vești, după două-trei săptămâni, că a murit cutare sau cutare. Nu avem poze, nu erau bani să-și facă”.

NU ȘTIAU NICI SĂ ȚINĂ PUȘCA ÎN MÂNĂ

Maria Ciorbă, de 72 de ani, povestește frumos, cu emoția copilului care aude pentru prima dată povești de război de la tatăl său. Evenimentele curg, elementele de istorie își arată capul din când în când, și, astfel, scenele de urmărire ca în filme mai pierd din tensiune și dramatism...

„Ne povestea tata, Fulga Tănase, când eram copii, cum a fost în timpul războiului. A fost în război în Rusia, au luptat, cum au putut și ei. Au fost tineri, aveau doar 18 ani. Când a început războiul, ziceau că nu-i bagă în prima linie, dar i-au băgat, așa mi-a zis. Nu știau nici să țină pușca în mână, au murit care cum. Luptau iarna și vara și noaptea, ninge pe ei câte jumătate de metru. S-au luptat cu rușii și în România. Rușii când au venit în România au făcut mulce rele, tăiau vițeei, își băteau joc de fete câte unii. Dar s-au aliat românii cu rușii și au început cu nemții să se împuște, așa s-au făcut legile.”

Tonul împăcat, seninătatea din privire te fac să nu realizezi cât de tragice sunt întâmplările povestite: tineri de 18 ani, în prima linie, fără experiență, obligați să lupte și să vadă lucruri dintre cele mai urâte.

„Comandatul lor fugeau dintr-o parte într-ailaltă. Tatăl meu a fost cu căpitanul și încă un român și-l duceau de sub braț și pe ăla, ca să ajungă pe culme, să-l pitule. Un neamț a venit și le-a spus să se dea la o parte, dar ei au zis că nu pot, căpitanul lor e rănit la picior. Atunci acela a luat mitraliera și l-a împușcat pe loc.

Mergând ei până sus, era o claie de fân, ortacul lui i-a făcut semn să fugă după claie și atât, după aceea, nu l-a mai văzut. O mitralieră a făcut frrrrrrrrrr după ei. El a plecat pe ogaș la noi, la Ogradena, și nu s-a mai oprit kilometri, a mers în fundul pădurii. Acolo a dormit în noaptea aia, de frică. I se părea că tot e după el omu ăla. S-a pus la un lemn și a stat toată noaptea acolo, poate nemâncat de zile întregi.”

A fugi de ceea ce te depășește, nu cunoști, nu mai poți duce pare o soluție realistă, normală, lucidă, dar nu era o opțiune pentru cei din acele vremi...fuga era egală cu moartea.

„Când s-a făcut ziua, s-a dus la o colibă, la unu care l-a cunoscut și i-a dat alte haine, că era îmbrăcat în uniformă. Și atunci i-a dat nădragi și pufoaică să nu-l recunoască. A coborât în sat și a mai stat în sat dar nu mai știu cât. El ne-a povestit, dar am zuitat de-atunci. I-a bătut toba, i-au chemat la primărie să spună să nu dezerteze, că-i împușcă, că trebuie să se ducă la război. Și a plecat la slovaci. Acolo iar a luptat șase luni sau un an, nu mai știu”.

Timpul trece, șterge tot în calea lui ca o apă însetată, dar nu poate șterge esențialul, ceea ce ai trăit, ai iubit, te-a speriat de moarte, te-a făcut să visezi...timpul nu poate șterge o istorie trăită.

„Când s-a gătat războiul, i-au dus înapoi și-ar venit pe jos, de n-ar mai avut nici opinci, s-au rupt de atâta drum...nici un tren nimic, nimic, nimic. A venit care cum a putut. Ieșea lumea afară și le dădea să mănânce, mălai, știau că-s flămânzi. Au ajuns cu bine acasă. Pe urmă s-a îmbolnăvit și el de frig la plămâni, dar s-a vindecat cu ceaiuri și a mai trăit mulți ani. S-a însurat și el și ne-a povestit și mie ca copil mi-a plăcut să ascult.”

NU E LACRIMĂ FĂRĂ OBRAZ, NICI VIAȚĂ FĂRĂ NECAZ...

A boci este o artă: îți trebuie talent ca să potrivești vorbele, să le lungești sau să le repeți unde și când trebuie pentru a obține efectul dorit (lacrimile auditoriului), dar este și o mare răspundere: evoci pentru ultima dată o viață de om, îi crezi o imagine cu care va pleca poate în veșnicie. Tanti Ana Rgobete are și talentul și responsabilitatea necesare pentru a putea vorbi cinstit despre bocit.

„Prima dată când am bocit, am avut mai puțin de 17 ani. Știu că a fost un accident la Ogradena, trei morți au fost: doi băieți și un om, lucra la SVP la Orșova. S-a răsturnat mașina pe la Mala, la Șoșor, cum spuneam noi. A murit un verișor de-al meu primar de 17 ani și atunci am învățat să bocesc. Mi-a părut rău, rău de el. Am bocit mai frumos ca muierile bătrâne. Am învățat de la femeile care ședeau acolo. Mergeam la mort. Știam că trebuia să cânte neam sau prieten și-mi plăcea cum se cântau, boceau.

*Îmi plăcea mult una, baba Neni, care a jucat și într-un film. (Acolo trebuia și eu să joc Marioara a lui Nechiș. Dar am fost accidentată și nu am putut. Filmul se numește DUIOS ANASTASIA TRECEA, care a fost făcut la noi în Eșelnița veche). Secretul bocitului? Cred că e un dar, dacă cunoști viața omului...să potrivești vorbele în melodia aia dureroasă: **Nu e lacrimă fără obraz,/ Dar nici viață fără necaz.** Când e mortul pe masă, cânti zilele lui și cum vine necazul spre casa omului: **Din senin a fulgerat.** Nu spui că a fost om rău, aia taci, spui că a fost bun.*

Am cântat în mai multe dăți: la Craiova, când am fost invitată, m-am cântat după mama. Ne-au băgat într-o cameră mai lungă ca asta. Eram desculță în ciorapi. Erau și domnul părinte și o doamnă. Erau multe microfoane. Eu ziceam că mie nu-mi vine așa să mă cânt când vreau, dar au zis că ele tot înregistrează!

”

Tanti Ana știe să umple spațiul și timpul cu cuvintele ei, cu poveștile care se întrepătrund, se completează, se contrazic, dar care nu încetează să bucure, să uimească prin graiul folosit, prin ironia fină, prin bogăția detaliilor...

„M-am cântat și după Codruța, nepoata lu Dida (sora mea), de 17 ani. Codruța scria poezie, era din Herculanee și era foarte inteligentă. Pregătea copiii pentru școală. Îi plăcea de un băiat, mama ei nu l-a vrut, ea a notat totul într-un jurnal. Are și o carte de poezii, compunea, mama ei a și bătut-o. Visa niște sicrie, parcă presimțea că moare. S-a îmbolnăvit deodată. Făcea febră și nu au putut să i-o mai scadă. N-au aflat cauza morții niciodată. A fost și televiziunea, a avut colegi care lucrau în televiziune la Timișoara. Doctorii s-au năcăjit, au zis că nu știu de ce. Când avea o temă de făcut la examen, ea îi ajuta pe toți, le spunea să nu copieze exact ca ea.. Se ținea cu profesorii în gură care ziceau: **Domnișoară văd că îți merge gura, dar vreau să văd dacă îți merge capul!** Punea întrebări întruna și era fotografiată pe holul școlii la Timișoara, mama ei nici nu a știut că era premiantă la liceu. Știa să răspundă mai bine ca alți profesori, așa de deșteptă era.”

Auu Codruțooo, au Codruțo,

Mamo, zilele ți s-or gătat,

Au Codruțo, pup ge floare,

Tu n-ai avut loc sub soare!

Au Codruțo, mamă tă a rămas plângând

După cine suspinând, Codruțo!

Au Codruțo, au Codruțo,

Ai plecat pe drum deparce,

Unge nima nu se-ntoarce,

Ăsta-i drum întunecos,

Șe s-or dus, n-ar mai întors

Ăsta-i drum întunecos,

Șe s-or dus, n-ar mai întors.

Șe se duce napoi nu vine,

dar nici noi nu vom rămâne.

Auuu Codruțo!

*Șe se duce napoi nu vine
dar nici noi nu vom române.
Au Codruțo, anii tăi ai cinerei
Ce duși în pământ cu ei.
În pământ să putrezești
Auuu Codruțo, auuu!*

A bocii pe cineva apropiat poate deveni și un soi de datorie morală, obligație lăsată cu limbă de moarte.

„Ultima dată am cântat la Maria a lu Duruz. Atâta m-a rugat ea în viață, că, dacă rămân la urma ei, să o cânt.

*Au Mario, priecena mea
Din copilărie și ortacă din fecie.
Mărio, că n-am fost mame de fece,
Am fost mame de feciori.
O vorbă dacă am avut de spus
În lume să nu să audă,
n-am avut-o cui spune,
Să nu să audă în lume.*

Noi am fost mame de feciori. Băieții sunt băieți, dar la fată poți să îi spui orice, că-i fata ta, nu te spune, nora te mai spune. Am bocit ultima dată la Miță, la copilul ăsta tânăr. Atâta m-au rugat, am auzit că au pus și pe internet. Când văd mortul, așa îmi vine, mai ales la tineri. Și la a lu Valeria am cântat, la fosta primăriță. Îmi vin vorbele mai ușor atunci când văd mortul.”

Bocitul nu se plătea. Bocitoarele învățau una de la alta și uneori cântau împreună, una cânta, celelalte o îngânau ca un cor repetând refrenul. Singura răsplată, pentru că aminteau viața omului mort, că susțineau familia, o ajutau să se exprime prin cuvintele lor, era, pe lângă recunoștința satului, invitația la pomană.

„Ar fi tare bine să se păstreze tradiția bocitului, să se amintească viața omului, cum a fost, cum rămân ai din familie, ar fi foarte frumos să se continue.

Nu știu dacă se va păstra, trebuie să-ți vină...la mine e obligatoriu: toată lumea se plânge. E vorba și de cuvinte, cum le aranjezi, repeți un cuvânt două, până îți vine următorul, e vorba să-ți pară rău..”

NU MAI ȚÎN MINCE DE ATUNCIA, A TRĂCUT VREMIA

Nicolaescu Maria are 94 de ani, doi copii și un soț decorat în război. Timpul i-a șters în mare parte amintirile și, odată cu ele, durerea. Vorbește puțin, fiica ei devenindu-i voce și braț și mamă...

„Cum trăiam în timpul războiului? Aveam mâncare, că atuncea lucram la câmp, la noi, nu cumpăram, aveam oi, vaci, cai. Când au venit nemții, nu ne-am ascuns niciunde, noi am fugit în pădure, la sălaș. Mai ales fetele, că ne era frică că veneau ăștia, soldații. Bunica mea, când noi am fugit în pădure, a rămas acasă să păzească gospodăria. Că așa era: bătrânii rămâneau acasă, iar ai tineri, cu o parte din mâncare și alte alea, fugeau la sălaș, la colbe s-au refugiat foarte multe familii. Eu și familia eram din Ogradena. Rușii, când veneau, făceau prăpăd, tot ce găseau, luau, nu-i interesa, umblau peste tot, mai ales după băutură. Rușii au luat ce au găsit, cucuruzul, dacă l-au găsit, l-au dat la cai...”

Viața era grea pe timpul acela și devenea și mai grea, dacă cel iubit era pe front și putea să nu se mai întoarcă.

„Pe cine am avut pe front? Pe Nicolaescu Ion, soțul care era mai mare cu 8 ani. A fost motociclist în război, a primit și decorații, de aia am pensie mare, că a fost decorat.”

Nu mai știe cine a rămas pe front, cine s-a întors, memoria nu-i mai aparține, dar i-a rămas întreg umorul trist...

„Nu mai țin mince de atuncia, ar trecut vremea! Moise Moacă (mi se pare că Moacă îl chema, Dumnezeu îi mai știe!) a murit pe frontul de la ruși sau de aici, Vasilica, vecina, nu și-l mai amintește pe tatăl ei. Mulți nu s-au mai întors. Care au fost vii au venit, ăia morți nu ar mai vinit...păi cum să vină? Mai vine mortul?”

9. Nr. spec. militare 127 101

10. Grupa I

11. Categoria Motoristi

12. Arma Milit. Auto Tractor

13. Denumirea specialității militare Motoristi

14. Corpul Grupa I

15. Gradul Sergent

16. Calificarea de funcție Cap de grup

17. Cînd și în ce unitate a depus jurămîntul 1944

18. STUDII:

a) generale :

b) politice :

c) militare :

19. Ce limbi străine cunoaște : nu cunoaște

20. Eliberat de Comisariatul militar al raionului (orașului) ORJOVA

3. I. 1957
Data

Completat de Popovici Iosif

Semnătura posesorului [Signature]

Comisarul militar al raionului (orașului) ORJOVA

L. S. _____
(Semnătura)

VIATĂ FURATĂ

de prof. Dorina Murariu- *Amintiri despre Tata, Ioan D. Tătucu*

Tatăl meu ar fi împlinit anul acesta o sută de ani, dar nu a apucat decât 64...Ar fi putut avea o viață împlinită și frumoasă, dar nu a avut-o...

S-a născut în 1921 într-o familie de oameni gospodari de pe Valea Almăjului. Bunicul meu, născut la început de veac, în 1900, numai ce se întorsese de pe front, din Italia, unde fusese combatant în primul război mondial. S-a grăbit să intre în rândul lumii și să-și facă un rost întemeindu-și o familie în conformitate cu regulile și tradițiile de la țară. A avut curând un băiat și a fost de fală în sat, căci toate familiile se considerau binecuvântate dacă primul născut era băiat, deoarece, treptat, acesta devenea stâlpul casei.

Nu știu cum au funcționat ursitorile ori cum s-au împărțit genele, dar TATA a fost o copie fidelă a mamei lui, o femeie harnică, frumoasă și destoinică din cale-afară. Scotocind prin amintiri, impresia mea a fost că bunicul a trăit mereu în umbra bunicii, fiind eclipsat, și la propriu și la figurat, de toate calitățile cu care o înzestrase Dumnezeu pe dînsa. Deci Tata a fost primul născut într-o familie de oameni înstăriți, dar fondată mai mult pe criterii raționale decât sentimentale, ca majoritatea familiilor din vremea aceea.

Au mai venit apoi încă doi copii și Tata a crescut frumos și sănătos în satul lui, la casa lui, fără a duce lipsă de nimic, până la adolescență. Școala i-a fost dragă și a fost mereu fruntaș, așa că părinții au fost îndemnați să-l trimită să învețe carte mai departe la un liceu renumit în zonă, „*Traian Doda*”, din Caransebeș.

Cred că anii de liceu au fost anii de grație din viața tatălui meu, anii în care a putut să-și croiască visurile și să dea ceea ce avea mai bun. Și-a păstrat toată viața manualele de la liceu și caietele, caiete model de elev model. Încât aveai impresia că sunt tipărite, nu scrise de mână. Făcea calcule matematice cu o dexteritate de invidiat, recita frumos și convingător pasaje întregi din celebrul *Chanson de Rolland (Cântecul lui Rolland)*, căci la liceu învățase franceza cu un profesor din Franța. Lecțiile din caietele de anatomie erau ilustrate cu desene și planșe minuțios și conștiincios întocmite.

Încurajat și apreciat în anii de liceu, Tata și-a făurit un vis al lui pe mai departe: voia să urmeze Medicina. Visul i s-ar fi putut împlini, căci avea toate

calitățile pentru o atare meserie: era meticolos și calculat, avea minte ageră, era conștiincios și generos, sufletist și altruist. Și totuși aripile i s-au frânt și visurile i s-au risipit, căci, în 1940, a izbucnit un nou război mondial și, de la extaz, s-a trecut rapid la agonie.

Tata ar fi putut să fie reformat și scutit de armată și de prima linie a frontului, dacă ar fi mers la facultate, dar minunea nu s-a întâmplat, căci bunicul nu s-a îndurat să vândă 5 oi, dintr-o turmă de vreo 60, ca să-i plătească taxele de școlarizare, iar bunica nu avea drept de veto în luarea deciziilor. Și astfel Tata a fost recrutat în regim de urgență și a plecat să-și satisfacă stagiul militar la Sângeorz Băi de unde a fost trimis nolens-volens direct pe front. A mai pierdut și aici o bucățică de suflet și de vis, căci acolo a rămas în urmă și prima lui dragoste...

Mii de tineri frumoși și sănătoși au fost trimiși la moarte pentru o cauză absurdă și injustă. Tata a luat cu el chipul unui tânăr frumos și sănătos, cum se poate vedea în poza care susține povestea, și a planat direct într-o lume a ororilor, într-un adevărat iad pe pământ. Lupte crâncene, groază și foamete, frig și moarte erau unitățile de măsurare a timpului pe front și la o depărtare mare, în munții Tatra. Cu sufletul înghețat, în plină iarnă, soldații își încheiau marșurile forțate în cimitire, dormind în cavouri, lipsiți de orice altă posibilitate de a se proteja de rigorile iernii. A fost de groază, cu groază și atrocități de neimaginat!

Tata a avut șansa să scape din ghearele morții și să se întoarcă de pe front „teafăr și nevătămat”, dar cu sufletul mutilat pe termen lung și cu iluziile pierdute pe viață. Nu s-a mai putut întoarce de unde a plecat, nici la cuibul lui de visuri, nici la vechea lui viață. Ce-a fost a fost!... Cu gust amar, cu lacrimi în suflet și cu suferință pe termen lung, a luat de coadă o nouă viață legată cu ață, cârpită și peticită, pornind pe alte drumuri și nevoit să facă alte alegeri. A renunțat la medicină și a făcut o postliceală și, în loc să fie doctor, a fost funcționar la CFR; prin urmare, profesional s-a considerat mereu nerealizat. Dacă profesional nu și-a putut împlini visul, personal norocul i-a surâs. La douăzeci și nouă de ani, și-a fondat un cămin și o familie și încă o familie frumoasă, binecuvântată cu doi copii și o soție minunată.

Și Tata și Mama ne-au legănat copilăria cu povești, dar nu cu povești citite, ci trăite. Poveștile aduse de pe front făceau indubitabil parte din categoria horror, dar Tata nu ni le spunea ca să ne înspăimânte și nici ca să se dea drept erou, ci, pur și simplu, pentru că nu putea să le uite și simțea nevoia să-și mai descarce sufletul...

În concluzie, războiul în sine a fost inamicul numărul unu din viața tatălui meu. Au fost o stupidenie și o grozăvenie care i-au dat viața peste cap, i-au frânt aripile și i-au anulat cele mai frumoase visuri. Războiul a fost rana pe care el a purtat-o mereu după el. Și ca el au fost mii și mii de tineri și familii în suferință, ca să nu mai vorbim de cei dispăruți!...Fără cuvinte, fără comentarii sau o oarecare consolare !!!

Participarea la război i-a fost *răsplătită* cu câteva decorații și titlul onorific de *Veteran de război*, o palidă și inconsistentă recompensă pentru toate cele îndurate și viața furată. Mai târziu s-au adăugat și câteva avantaje materiale care nu puteau compensa suferința...un soi de praf în ochi aruncat de potențați care au dormit liniștiți în paturi calde și s-au lăfăit în fotolii confortabile, luându-și partea leului.

Pentru Tata și pentru mulți ca el totul s-a dovedit inutil și tardiv, căci a părăsit această lume mult prea devreme și cu sufletul încărcat de durere și dor și nu i-a fost niciodată ușor...

UN EROU PE FRONTUL VIETII

(Un alt fel de erou)

de prof. Dorina Murariu

Și unchiul Sandu (pe numele adevărat Alexandru Crișan) a fost declarat *Veteran de război* și pe bună dreptate! Doar că, față de el, soarta a fost ceva mai blândă...Războiul l-a smuls din sânul unei familii cu 8 copii din Brașov, o familie frumoasă, în care trăiau în pace trei generații: bunici, părinți și copii. Au plecat pe front el și alți trei frați, toți înalți și frumoși ca brazii și le-au rămas părinților drept consolare, patru fete de măritat.

Înrolarea în armată, plecarea pe front și participarea la război au fost un act total împotriva voinței și naturii lui. N-avea ce să caute la război un om atât de pașnic și de blând. Era un Capricorn desăvârșit, generos, serios și bun ca pâinea caldă. Într-o viață de om, nu cred să se fi disputat sau certat cu cineva...știa să pună punctul pe I inteligent și decent și, nefiind o fire conflictuală, rezolva orice situație pe cale amiabilă. Dar la război...ca la război! zice-o vorbă veche... nu poți da înapoi...

Regimentul, din care făcea parte și el, a ajuns în zonă și a dus lupte grele pe Dealul Alionului. Un glonte țintit sau rătăcit i s-a înfipt în pulpa piciorului. A fost fulgerat de durere și s-a prăbușit. Nu a realizat ce s-a întâmplat, după câțva timp, s-a trezit într-un pat de spital improvizat, cu piciorul bandajat și pradă durerii. S-a pus cu greu pe picioare, după o bună bucată de timp, dar nu a mai putut continua marșul morții și a rămas de căruță, în spatele frontului, departe de grozăvia războiului...Dumnezeu l-a iubit și s-a milostivit de el. După ce l- a scos din ghearele morții, l-a dat mâinile unui Înger Păzitor bun, care și-a făcut pe deplin datoria, scoțându-i în cale o fată la fel de bună și frumoasă ca el cu care s-a căsătorit de îndată ce s- a terminat războiul.

Viața l-a răsplătit din plin pentru clițățile sale și i-a dat ce a meritat, căci s-a bucurat și de reușite personale, dar și profesionale. A deținut chiar și funcții de conducere pe merit, nu pe criterii politice, și s-a dovedit a fi un adevărat **Master Chef** în domeniul lui, fiind harnic și pragmatic.

Pentru noi, copiii, a fost un soi de frate mai mare care ne-a organizat frumos vacanțele fără să plecăm de acasă: ne-a răsfațat cu drumeții prin pădure și partide

de pescuit, cu zile de baie și plajă pe malul Cernei, cu competiții și jocuri interesante, cu partide de săniuș...Sincer și prietenos, ne dăruia nouă, copiilor, o dulce via. Nu vorbea mult, dar spunea mereu ce trebuia, cum trebuia și când trebuia. A trecut prin viață frumos, decent și inteligent, gândind mereu frumos și simțind bogat.

Pentru participarea la război a fost și el răsplătit cu decorații și titluri, dar, fiind un om extrem de onest și modest, nu s-a lădat niciodată cu ele...Fiind octogenar, a avut, într-un târziu, parte și de niște beneficii materiale, constând de fapt în câteva scutiri de la plata unor taxe și impozite. Extrem de important rămâne însă faptul că, deși nu a fost un erou pe front, a reușit să fie mereu un om de aleasă omenie și un erou pe ***Frontul Vieții!!!***

DE LA DEDA AUZITE...

de Angelo Cocoană

Străbunicul meu Vălușescu Ion s-a născut în 11 ianuarie 1921, în comuna Ogradena Nouă, localitate în care conviețuiau atât români cât și cehi, ziși ”pemi”.

Străbunicul meu, din câte îmi povestește bunicul, era un bărbat înalt robust, foarte puternic, păr șaten, ochi căprui. Purta tot timpul pălărie. Era o fire veselă, un bun dansator căci, în tinerețea lui, se ocupa cu organizarea nedeilor în sat la Fraunvizen.

Am fost profund impresionat când, în albumul familiei, am găsit o poză în care eu aveam 7 luni și cel care mă ținea în brațe era străbunicul meu. Îmi povestește bunicul, cum străbunicul mă ducea în curte și mă legăna: **”Nu mai plânge, Cristișorul meu!”**. Străbunicul îmi spunea așa, deoarece el considera că, din moși strămoși, băieții poartă numele tatălui (pe tata chemându-l Cristinel). Îmi povestește bunicul, cum mă ținea străbunicul în brațe și începea să-mi povestească despre război, iar străbunica îl certa: **”Taci, moșule, că Angelo e mic și nu te ascultă!”**.

Străbunicul a fost încorporat la batalionul 3 ”vânători de munte”, unde erau recrutați cei mai destoinici și curajoși tineri. În armată, datorită meritelor sale a fost înaintat la gradul de sergent, o realizare pentru el. În timpul efectuării stagiului militar, a izbucnit cel de-al doilea război mondial, iar străbunicul a fost luat pe front. Efectuase o perioadă de stagiul premilitar, în timpul căreia au fost vizitați de Majestatea Sa, Regele Mihai, care avea aceeași vârstă ca străbunicul.

La război a participat pe ambele fronturi, de est și vest, având merite deosebite și fiind avansat la gradul de sergent major. Faptele lui de vitejie au fost răsplătite cu mai multe medalii, cea mai reprezentativă fiind medalia ”Bărbăție și Credință”- acordată prin Decretul nr. 1203 din 12 aprilie 1945, de către Majestatea Sa, Regele.

Povestea cu mândrie cum își făcuse camarazi din rândul germanilor și apoi, când au întors armele și s-au aliat cu rușii, cum plângeau că, din aliați, au devenit inamici. De asemenea, povestea cum împărțeau mâncarea, uneori puțină și rea, alteori mai bună, cum se ajutau reciproc...Trebuiau să facă și misiuni de

recunoaștere și într-o noapte au ”dat nas în nas” cu inamicii, care și ei făceau recunoaștere. Dar regulile erau clare, nu aveau voie să se atace și atunci fiecare s-a retras în tabăra sa.

Stăteau în tranșee, fie ploaie, fie vânt, luptau pentru dreptate și libertate și erau mânați în luptă de credință, de acel devotament pentru apărarea patriei, pentru reîntoarcerea acasă, în mijlocul familiei. După luptă, pe câmp, își căutau camarazii, duceau răniții la locul de retragere pentru îngrijiri, se reorganizau. Era dezamăgit, că văzuse pe front și o grămadă de militari care luau lucrurile celor decedați și porneau mai departe.

Străbunicul a fost veteran de război, trăind până la vârsta de 86 de ani, decedat la 1 ianuarie 2007. Era mândru că se află printre ultimii eroi ai poporului și, în fiecare an, voia să-l ducă bunicul la Monumentul eroilor, să participe la sărbătoarea de pomenire a eroilor. Povestea cu atâta drag despre război, despre faptele lui, despre trăirile acelor vremuri și niciodată nu obosea să spună aceste întâmplări celor ce-l ascultau. O poveste care, de fapt, era un petic din istoria trăită, o experiență care a marcat trecutul istoric.

Și eu mă simt mândru că sunt strănepotul lui și prin sângele merge curge sânge de veteran de război și mare patriot...

1943

Severin

Ministerul de Război

Brevet

*Noi Ministru Secretar de Stat la
Departamentul de Război adăverim că
prin Înaltul decret N° 203 din 12 Aprilie 1945*

*Majestatea Sa Regele a învoit a conferi
medalia pentru „Brăbăție și Credință”
cu spade, clasa III-a*

Soldatul VALUȘCOU IOAN

din Bat. lo V-tori Mte

Ministru de Război

GENERAL DE CORP DE ARMATA

C. Vănelin - Rob. can.

Directorul Personalității

N° 237.767

GENERAL

anul 1945 luna Apr. ziua 12

[Signature]

ROMÂNIA
Ministerul Apărării Naționale
Asociația Națională
a
Veteranilor de Război

LEGITIMATIE
de
VETERAN de RĂZBOI

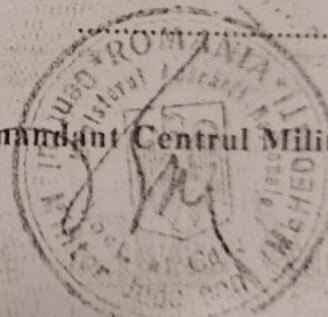
Semnătura posesorului.

1114
Seria Nr. 110714

Președinte Asociație,

Cel. (r.) L. L. L.

Comandant Centrul Militar,

BĂRĂGANUL DIN OAMENI

Clara Tîrcă

Fiecare dintre noi a trăit și trăiește experiențe diferite. Puțini însă înțeleg că acestea ne sunt date de Dumnezeu ca să devenim mai buni, mai puternici. Uneori suferința este cea mai bună lecție de înțelepciune, un mod dureros de a pricepe adevărata valoare a lucrurilor, a oamenilor și realităților, calea sigură de a fi aproape de Dumnezeu...

Cei trei bărbați stau așezați pe bancă și așteaptă. Le simt emoția în privirile încurcate, în gesturile rare și nerăbdătoare: durerea lor este prea bătrână ca să nu fie povestită. Afară e o zi caniculară de sfârșit de mai, iar răcoarea, semiîntunericul din Muzeul parohial fac bine și parcă dezleagă limbile.

Începe istorisirea Vasile Marișescu, în vârstă de 75 de ani. A fost luat în Bărăgan în ziua de 19 iunie 1951, în zori de zi. Seara se aflase la nunta unei verișoare, în Eșelnița Veche. Pe la orele 3 din noapte, au venit securiștii, au oprit nunta și au anunțat cele două familii Marișescu să se pregătească de dislocare.

Nea Vasile avea 19 ani și împreună cu părinții săi au luat ce au putut: 2 căruțe, un dulap, un pat, haine, mâncare, 2 boi și o văcuță. Motivul deportării îl constituia faptul de a fi cheaburi, adică aveau case, animale, pământ mult. A fi harnic și avut era o crimă în viziunea partidului comunist. Nea Vasile tace și povestirea o continuă Toma Marișescu. Vorbește rar, i se pot citi revolta și durerea în tonul vocii, dar mai ales în cuvintele revărsate. E așa de frumos să-i vezi completându-se: unul începe, altul duce povestirea mai departe, celălalt adaugă, din când, detaliile uitate. Nu vorbesc în același timp, nu se contrazic, dovedind că fiecare are un rol clar în acel trecut dureros, își are propria analiză asupra faptelor, propriile trăiri în exprimarea aceleiași dureri.

Nea Tomiță, de aceeași vârstă cu verișorul Vasile, a fost deportat împreună cu cei doi frați și mama, tatăl fiind condamnat la 6 ani de temniță, din motive politice. Condamnarea tatălui era, de fapt, motivul deportării familiei în Bărăgan. Cu vocea tremurândă și joasă, povestește: *“Am fost duși la gara Orșova Veche. Am fost urcați în vagoane de marfă: oameni și animale. Ne-au debarcat în gara Cioara, azi Spicu, și de acolo am plecat în convoi ajungând seara într-un câmp*

plin de țărugi și mărăcini. Eram flămânzi și ne era sete. Ni s-a dat să bem dintr-un butoi în care fusese motorină. Ne-am culcat pe jos, în câmp, am pus o pătură deasupra pe car și am dormit sub el. În primele zile am mâncat mazăre culeasă de pe câmp.”

Au început zilele grele de muncă. Și-au săpat un bordei în pământ, acoperit cu o rogojină, iar, mai târziu, și-au făcut case din chirpici, acoperite cu stuf. În octombrie, casele celor două familii erau gata. În 5 ani, cât au stat acolo, au muncit la construirea satului (școală, dispensar...), la silozuri și ferme. Erau obligați să o facă.

Iernile erau grele în Bărăgan, cu viscole puternice. De obicei, oamenii făceau focul cu ciulinii aduși de vânt sau cu cocenii de floarea-soarelui. Cea mai grea iarnă a fost cea din 1953-1954, când viscolul a fost atât de puternic, încât a lăsat pământul gol în urmă. Nea Vasile exprimă plastic acest lucru: *“Așa de tare bătea vântul, că zăpada intra prin gaura cheii și pe la colțurile ușii, încât dimineața, când ne-am dat jos din pat, călcam pe zăpadă...”*

Cel mai dureros lucru în acea iarnă a fost că, din pricina gerului greu, au fost nevoiți să-și ardă căruța. Toma Marișescu completează imaginea tragică a iernii de atunci spunând: *„Pentru a merge afară, prin viscol și ger, era nevoie de 10 oameni așezați unul în spatele celuilalt, primul schimbându-se des, pentru că nu rezista viscolului din față. Dacă nu aveai cizme sau bocanci, rămâneai fără tălpi din cauza degerăturilor.”*

Ion Marișescu, cel de-al treilea interlocutor, pare mai sensibil, mai tăcut. Ascultă povestea de la ceilalți și intervine doar pentru a clarifica sau pentru a adăuga vreun detaliu sentimental...Astfel, după prezentarea naturalistă a iernii din Bărăgan, făcută de cei doi, cu glasul șters și privirea pierdută, Nea Ion își amintește cum într-o iarnă, din peretele de pământ al camerei, a încolțit un fir de grâu care s-a făcut mare. Povestește acest lucru cu o bucurie tainică ca și când acel biet spic de grâu ar fi fost o prezență specială a verii, în casa lor fără tată. Poate melancolia se explică și prin faptul că nu avea decât 12 ani când a fost deportat.

Obosiți de propria durere, copleșiți cumva de amintiri, Nea Tomiță, Nea Vasile tac în continuare... Mișcat de acel spic de grâu din trecut, Nea Ion începe să plângă. Nu știu ce urmează în această cumplită istorie, dar simt că este vorba de un foc puternic, care n-a putut fi stins nici prin trecerea acelor 55 de ani. Nea Ion povestește că, pe când avea 13-14 ani și era în căruța pe drum, 2 oameni necunoscuți l-au rugat să-i ia și pe ei. Unul dintre străini a intrat în vorbă cu Ion,

întrebându-l multe. Ceva din chipul acestuia îi părea cunoscut, dar nu știa ce. Când Ion a spus că este copilul lui Toma Marișescu, străinul l-a luat în brațe și, sărutându-l, i-a spus: „**Eu sunt tatăl tău!**” A fost cel mai dureros moment din viața lui...să nu-și cunoască părintele. Plânge în continuare, ca un final al acestei triste povestiri, ca și când nu și-ar fi putut ierta o vină pe care nu o avea în realitate...

După ce s-a întors din Bărăgan, la încheierea celor 5 ani, durerea și persecuțiile au continuat. Ani de zile au fost urmăriți și interogați, au fost supuși multor interdicții, nefiind vreodată liberi cu adevărat...

Îi privesc și constat că, pentru fiecare, această experiență înseamnă altceva, urmele lăsate fiind diferite: Nea Vasile se raportează la ea neutru, regretând anii grei, faptul că au fost oameni de sacrificiu, păstrându-și crezul că am fi ajuns departe, dacă nu veneau comuniștii; Nea Tomiță este cel mai revoltat. Nu a putut ierta ceea ce i s-a întâmplat. El nu poate să nu acuze: ” *Când te conduce prostimea, așa-i; 50 de ani au domni comuniștii și și-au bătut joc de spuma țării.* ” Pentru el această experiență a fost capitală, chiar și acum trăiește în umbra ei.

Nea Ion a reușit să-și dezvolte și mai mult latura sensibilă, blândețea sufletului. A putut să depășească trecutul și azi te întâmpină, seara și dimineața, în zi de sărbătoare, la poarta bisericii din sat. El a înțeles că Dumnezeu este singurul răspuns care contează.

SĂ STAU IARĂ ÎN SAT LA MINE

Clara Tîrcă

Despre bunicul meu matern, Ion, nu știu prea multe, deși mereu am fost fascinată de imaginea omului de la care mi-a rămas moștenire un fel de jurnal de război. Am auzit diverse de-a lungul timpului : că a fost o vreme primar în satul lui de lângă Dunăre, că se trăgea dintr-un neam de olteni cu numele Costea, că a murit la doar 32 de ani, într-o iarnă... Aș fi vrut să aflu mai multe despre omul care a adus în familia noastră dragostea pentru scris, dar mama mea nu l-a cunoscut, bunica și mătușile mele nu erau prea vorbărețe, de aceea m-am mulțumit să-l descopăr din paginile scrise de mâna lui, pe front, în cel de-al doilea război mondial.

Bunicul Ion Costescu sau, cum se semna el uneori, Ionel Costescu, a fost caporal în Regimentul 94, Infanterie și a luptat, așa cum mărturisesc paginile lui, în Ungaria și Cehoslovacia. Jurnalul ar fi fost mai gros în trecut, la mine au ajuns doar 21 de pagini îngălbenite și cu cerneala ștersă de timp și de vremuri...Filele groase și vechi consemnează anii 1944 și 1945.

M-am întrebat mereu cum de avea timp și stare să scrie în acele condiții, unde își ținea stilloul, de unde avea întodeauna cerneală, dar am aflat recent că ar fi fost mesager și conducea o motocicletă cu ataș.

Știu sigur că bunicul meu era sensibil. Scria suveniruri în caietului lui, reda în versuri cu rimă evenimente din război, vorbea despre dragoste și dorul de casă, filozofa asupra vieții și nu părea că se teme de moarte. Dacă nu ar fi fost notate locul și timpul în care a scris acele versuri, ai fi putut crede că este vorba despre un poet îndrăgostit, ce stă la masa lui de lucru, iar nu despre un soldat ce înfruntă moartea...

Singura referire explicită la moartea sa este cea de pe spatele paginii cu numele, funcția și semnătura sa complicată :

“Acest carnet dacă din întâmplare eu voi cădea pe câmpul de luptă, vreau să fie tremes la mine acasă, pe adresa aceasta- Dl. Costescu Petru, comuna Plavișevița, jud. Severin.”

Când cântă în versuri nenorocirile de pe front, tragedia parcă se diluează, suferința pare mai puțin gravă, moartea mai puțin moarte, poate că acesta este efectul artei, poate acesta este rolul poeziei...să facă mai ușoară trecerea prin viață.

În poezia «*Cum s-au prăbușit trei brazi frumoși* », bunicul Ion notează totul ca un adevărat jurnalist:

” Din Ungaria când am plecat,

În Cehoslovacia am intrat

De viață grea am dat

Munții grei, peatra mare

Vânătorii trec călare,

Infanteriștii după ei

În Cehoslovacia trupa a intrat,

Inamicul am observant,

Cu brandurile băteau,

Pe ai noștri destrugeau.

.....

Vai, săracii, nu le păsa !

Pe toți la pământ îi puneau,

Iară să vedeți, scumpii mei !

Am avut și eu printre ei

Un frate din satul meu.

.....

Dumnezeu să le dăruiască

*Împărăția cerească !
Să mângâie părinții lor,
Că și-au pierdut ai lor feciori.”*

Toate experiențele prin care trece devin versuri : foamea, frigul, dorul de sat și de nevastă :

*“Dragă, groapa este plină de apă
Și eu lapăd la lopată,
Căci bocancii sunt aproape plini,
Iară nemții tot mai vin.”*

*

*“Trandafir de la fereastră
Vai de tinerețea noastră!
Ce tristă și amărâtă!
Tot tristă și necăjită,
Tot cu dor și cu necaz
Și cu lacrimi pe obraz!
Mândra-i mândră ca o floare
Pleacă pe drum la plimbare,
Eu cu ranița în spinare,
Lopata la cingătoare,
Ca să-mi fac ascunzătoare.”*

Accente de bocet au versurile din 6 mai 1945, de Sfintele Paști, când au primit ordin să se retragă, rușii le-au *locul bogat* în care se aflau, s-a pus ploaia și au rămas și nemâncați...noroc că puteau evada cu mintea acasă...

Bucătăriile au plecat

*Și ne-au lăsat nemâncăți,
Pe drum mergeam
Și de foame nu mai puteam.
Când pe drum mergeam,
De acasă ne-aminteam :
Ce o fi în sat la noi ?
La biserică merg fete și feciori
Doi câte doi,
Oună roșii vor ciocnea,
Un **Christos a înviat** vor striga !
Dară noi săracii, vai de noi !
Paștele îl petrecem la nevoi,
Căci mergem pe un drum lung, plin de noroi... ”*

Caietul bunicului meu era și loc de întâlnire. Sunt numeroase însemnări ale altor soldați care fie scriu și ei un suvenir și se semnează, fie amintesc că au citit ceva și le-a plăcut, un soi de like al vremilor noastre...

”Când deschizi această carte/Nu uita că sunt departe/Când o deschizi și o cetești/ La mine să te gândești/Și mai jos cu multă stimă/Numele mi-l iscălesc: Sergeant. Dumitrașcu Mihai, sunt bănățean din comuna Valea Boului, jud. Severin ”

Ion Costescu are, în general, ochi de reporter și inimă de istoric: toate le vede și toate le vrea ținute minte, însă poet deplin este în poemul **Pribegind**, scris pe 30 decembrie, 1944:

*“Am plecat departe, mamă
Drumuri rătăcesc
Mult mi-e dor de satul nostru
Sub călcâiul cânesc.
Străbătut-am multe piedici,*

*Drumuri noi pășesc,
Pribegia mult mă doare,
Doruri clocotesc,
Suferința mult m-apasă
Către zori privesc-
Unde ne-om întoarce-odată?
Stau și mă gândesc
Și sub zodia amară,
Ne-om întoarce în iureș,
Să stau iară-n sat la mine
Colea lângă Dunăre...”*

Bunicul meu a exprimat ceea ce toți au simțit, dar nu puteau spune, bunicul meu a notat ceea ce toți au trăit, dar nu au mai apucat să o facă sau nu s-au priceput, bunicul meu a știut să se roage pe limba generației sale și poate în numele ei...

***„Doamne, împacă țările
Să se gate mobilizările,
Să se termine acest război
Ca să vinim iară înapoi
La soție și părinți
Și la ai noștri copii iubiți!”***

Post eximat daci dui
Intimplor eu voi cãdea
re cãmput de luptã

Heu voi fie terno la mine
ceori in celora cearte

Str. Boten Potu

Comuna Pãrșiorã

Jud. Prahova

~~Str.~~
H. Stam Bocat
to celora

Ani de viață și moarte de Ștefan Blidariu

1. Norii negrii ai războiului pe cerul României

În localitatea de pe malurile Cernei, bărbații continuau să plece în fiecare dimineață la serviciu, la fabrica patronilor germani și să muncească ca întotdeauna. Producția era acum direcționată pentru interesul armatei, se fabricau obuze și reperi pentru tancuri, iar morile și alte utilaje agricole au devenit producție secundară.

Era începutul anului 1940 iar norii negrii ai războiului întunecau și cerul României. Germania avea nevoie de armament, iar cerințele erau mai mari decât putea produce fabrica. În atelierul de modelărie, condus de tânărul maestru Ilie Blidariu, înzestrat cu o inteligență tehnică surprinzătoare pentru anii lui, comenzile erau tot mai numeroase și mai dificile. Zilnic, unul dintre cei doi inginerii germani, care erau acționarii fabricii de pe malurile Cernei, trecea prin toate secțiile fabricii și urgenta ritmul lucrărilor.

În fiecare dimineață Schmidt J., inginerul care coordona producția, pierdea minute prețioase în convorbiri telefonice pentru a asigura materia primă necesară producției de război, deoarece livrările erau mereu întârziate. Suplimentar, au început să apară și ordinele de concentrare pentru unii dintre salariați, iar problemele deveneau tot mai numeroase pentru fabrica organizată după tipicul german. Muncă, ordine și multă disciplină erau coordonatele în care se lucra aici de zeci de ani, iar spiritul german era predominant.

Fiecare muncitor avea o normă de lucru zilnică, iar programul orelor lucrate zilnic se tot modifica.

Separăți de alți colegi, maestrul Ilie Blidariu servea gustarea de dimineață împreună cu tatăl său Iosif, într-o liniște nefirească. Se certaseră cu o zi înainte, iar părerile celor doi au rămas neschimbate. Tânărul maestru primise ordin de concentrare la Unitatea Militară din Arad și refuza insistent să ceară patronilor germani concentrarea la locul de muncă, sau măcar să-i informeze despre posibila plecare.

-Nu pleci la Arad, mergi la patronii nemți și le ceri să-ți rezolve o concentrare la locul de muncă. Fabrica participă la efortul de război deoarece produce armament, cererea ta este normală.

- Tată, convocarea este la Arad și nu la Toplet. Dacă trebuie să plec în război, voi pleca. Dacă trebuie să mor, voi muri. Nu las pe altul să moară în locul meu! Așa m-ai crescut, așa sunt și nu mă voi schimba niciodată! Să nu uiți tată, că un exemplar din ordinul de concentrare este trimis și la birouri, la serviciul personal, iar patronii cred că știu de plecarea mea.

Suntem doar doi maiștrii, unul german și unul român, nu mă voi ruga de nimeni, niciodată! Am primit ordinul de concentrare, îmi voi servi țara, ca oricare alt român!

-Ilie, după concentrare va urma frontul. Eu am fost ani buni pe front, în primul război și nu doresc ca unicul meu băiat să treacă prin grozăviile prin care am trecut eu! Nu-ți poți măcar închipui ce înseamnă războiul!

-Tată, toți suntem datori cu o moarte, eu sunt necăsătorit și fără copii. Au plecat alții cu doi, trei copii lăsați acasă! Voi merge în război dacă Dumnezeu așa a hotărât!

Într-un târziu, trist și îndurerat de hotărârea luată de singurul său fiu, tatăl Iosif a abandonat lupta:

-Ilie, faci ce vrei, dar eu presimt că inima mea nu va rezista și despărțirea noastră va fi ultima!

Iosif adunase ani buni în buchetul vieții, iar vârsta își spunea cuvântul, mai ales la fabrică. Din norma zilnică de trei sute de piese planificate să fie forjate, mai reușea să producă cu destulă greutate, cam jumătate. Fiul său, Ilie, îi reproșa uneori:

-Tată, avem din ce trăi, eu câștig bine și este momentul să te odihnești!

-Am timp de odihnă, Ilie, când mă mut în cimitir. Până atunci nu mă las de lucru!...

Iosif a plecat trist de lângă fiul său, iar Ilie a rămas singur și gânditor în biroul în care cei doi și-au servit gustarea. Constatase că tatăl său avea probleme de sănătate în ultimul timp, cel care-i dăduse viață își realiza tot mai greu norma stabilită de patroni, deși cu ani în urmă, era primul din echipă care-și realiza planul zilnic de piese normat...

Tatăl, Iosif Ciurleanu, era un om voinic, aspru, care a plecat în război ca fruntaș al Imperiului Austro-Ungar și s-a întors după șase ani ca sergent al României Mari.

A luptat peste tot unde l-a dus soarta, iar Dumnezeu a ascultat rugăciunile soției sale Călina și l-a adus acasă, la cei trei copii care l-au așteptat atâta timp, în viață și întreg. A început războiul pe frontul din Galiția, apoi a luptat acolo unde era nevoie să moară floarea tinereții. Ani de zile a trecut prin clipe crunte, cu prieteni uciși, cu zloată și frig, cu dormit în tranșee și cu marșuri epuizante.

„Nimeni nu știe cât poate duce un om” obișnuia să spună uneori, în clipe triste de aduceri aminte...

Uneori povestea întâmplări din anii crunți de război, iar momentul când românii erau singurii care reprezentau legea în Viena se pare că reprezenta un motiv justificat de mândrie pentru militarul care văzuse și făcuse multe.

Evenimentele acelor zile la care au participat românii sunt file de istorie...

Regimentul românesc din Orăștie din care a făcut parte sergentul Iosif Blidariu, a ajuns în Viena, la finele anului 1918, iar orașul acelor zile era în fierbere.

Frontul din Italia era deja rupt în octombrie 1918, iar monarhia austro-ungară se afla în pragul colapsului. Iuliu Maniu a sosit la Viena cu misiunea de a organiza o armată menită să asigure Transilvaniei ruperea de trecut și unirea cu Țara-Mamă. Odată ajuns în orașul de pe Dunăre, sublocotenentul de artilerie Dr.

Iuliu Maniu a convocat, cu ajutorul căpitanului Traian Popa, pe toți ofițerii români

din cele două garnizoane la o consfătuire în care le-a dat detalii despre situația politică și militară. Ulterior, le-a propus înființarea Sfatului Soldaților Români din Viena, care a reușit să-i unească pe zecile de mii de soldați români, iar aceștia erau în acele zile de tulburări singura forță militară organizată.

Surprinzător, reușita lui Maniu, secondat de generalul Ioan Boeriu, a fost deplină în momentul în care la Viena s-a instalat pe deplin haosul. Regimentele austriece din oraș s-au descompus și prădau casele și depozitele. Poliția era bolșevizată și, cum singurul grup organizat era reprezentat de regimentul românesc din Orăștie, guvernul austriac a apelat la ofițerul Iuliu Maniu pentru a evita anarhia. Austriecii au pus la dispoziția militarilor români alimente, trenuri pentru transport și lagărul militar Wiener-Neustadt. Zile în șir, ordinea și siguranța publică a Vienei au fost asigurate exclusiv de regimentul românesc.

Practic, în acele zile românii erau legea! Plutonul sergentului Iosif Blidariu avea sub control zona centrală a orașului, iar Catedrala Sfântul Ștefan era principalul obiectiv. Capodoperă de artă, biserica a fost construită inițial în stil romanic și a fost dedicată solemn în 1147 Sfântului Ștefan, în prezența unor nobili germani care urmau să plece în Cruciada a doua. Deși prima structură a fost finalizată în 1160, reconstrucția și extinderea majoră a sa a durat până în 1511.

Pe la mijlocul secolului al XII-lea, Viena devenise un important centru al civilizației germane din estul Europei, iar cele patru biserici existente, inclusiv singura biserică parohială, nu mai corespundeau nevoilor orașului, iar construcția Catedralei cu Sfântul Ștefan protector a rezolvat pentru localnici necesitățile religioase.

Regimentele austriece din oraș formate din militari ai unor națiuni diverse, s-au descompus și mulți dintre ei erau atinși de microbul bolșevic, împrumutat de la vecinii ruși. În dorința de a prăda și distruge tot ce simboliza monarhia austro-ungară un grup numeros au atacat Catedrala Sfântul Ștefan, cu intenția de furt și incendiere.

Militarii români din plutonul sergentului Iosif Blidariu au intervenit în forță împotriva acestor elemente bolșevizate care intenționau să incendieze și să distrugă o parte din grandioasa construcție. După o luptă soldată cu morți și răniți, românii au restabilit ordinea, iar elemente bolșevizate au fost arestate sau alungate.

Sergentul Iosif Blidariu nu înțelegea ce gândesc acești nemernici, care încercau să distrugă o minune a lui Dumnezeu!

-Cum pot fi numiți oameni, acești incendiatori ai lăcașului în care localnicii se roagă lui Dumnezeu? Ce este în mintea și sufletului lor? Ei vor schimba lumea

în bine? Dacă bolșevismul înseamnă a te război cu casa Domnului, eu și românii noștrii vom fi cei dintâi care se vor lupta cu ei, oriunde se vor afla!

După numai câteva luni, sergentul Iosif Blidariu își va onora promisiunea, deoarece împreună cu regimentul lui, au acționat pentru restabilirea ordinii, alături de alte regimente de români, în Budapesta, în 1919, eliberând orașul copleșit de hoardele comuniste ale lui Bela Kun.

Iosif Blidariu și militarii români care au salvat de incendiere Catedrala Sfântul Ștefan din Viena în primul război mondial, nu vor afla niciodată că aceasta a mai fost salvată peste ani, deoarece Dumnezeu își ocrotește întotdeauna casa.

În timpul celui de-al doilea război mondial Catedrala Sfântul Ștefan a fost salvată de la distrugerea sa intenționată de către militarii Wehrmachtului, aflat în retragere. Căpitanul Gerhard Klinkicht a ignorat ordinele date de comandantul orașului, Josef Dietrich, de a "trage o sută de proiectile și a lăsa doar moloz și cenușă" din grandioasa construcție.

La 12 aprilie 1945, cu toate acestea, incendiile magazinelor din apropiere - provocate de jefuitorii civili atunci când trupele ruse au intrat în oraș - au fost propagate de vânt la catedrală, avariind grav acoperișul și determinându-l să se prăbușească. Din fericire, cărămizile de protecție construite în jurul amvonului, mormântul lui Frederic al III-lea și alte comori au minimalizat deteriorarea celor mai valoroase opere de artă...

După ce lucrurile s-au stabilizat în acel an 1918, ordinea fiind restabilită în frumosul oraș Viena, pe străzile frumos pietruite ale frumosului oraș au răsunat cântecele patriotice românești, „La arme”, „Ardealul ne cheamă” și „Deșteaptă-te române”, iar sergentului Iosif Blidariu și băieților săi le creșteau inimile de bucurie și mândrie, în piepturile lor tinere.

Treptat, rând pe rând, militarii români instruiți asupra celor ce erau de făcut în Ardeal și Banat, după reîntoarcerea în țară, erau încărcăți în trenuri și trimiși acasă.

Deși Regimentul românesc din Orăștie va mai face o oprire la Budapesta, în 1919, eliberând orașul copleșit de hoardele comuniste ale lui Bela Kun, mare parte dintre ei vor ajunge întregi la casele lor după aproape șase ani de război crâncen.

Soarta l-a ocrotit pe sergentul Iosif Blidariu care a fost nevoit, după ani grei de război, să asigure ordinea și siguranța publică a Vienei și să participe la eliberarea Budapestei cotoșită de comuniști. Și-a dorit permanent să ajungă cu bine

acasă, la familia lui din Topleț, iar bunul Dumnezeu a fost bun și l-a ajutat să revină la casa și copiii lui, întreg și nevătămat...

După război, Iosif a muncit ani buni la Fabrica din Topleț, pretutindeni acolo unde era nevoie de un meseriaș priceput. Era mulțumit cu ce avea, dar văzuse în război iadul pe pământ, iar acum viața îi întindea o nouă încercare, deoarece concentrarea fiului său la Unitatea Militară din Arad era doar primul pas pe drumul spre frontul din est.

Iosif era mândru și orgolios, dur și bun, dar întotdeauna corect. A muncit toată viața, dar de bani mulți n-a avut niciodată noroc, deoarece câștigurile sale, ca și cele ale fiului său, le-a depus în galbeni la o Bancă austriacă din Lugoj, iar după Unirea Banatului cu țara mamă din decembrie 1918, banii lui munciiți cu greu s-au dus, cu Bancă cu tot, la Viena, acolo unde a făcut el ordine cândva, în zilele grele din anii de război. Acele zile au lăsat însă urme și resentimente, iar concentrarea unicului său băiat la Unitatea Militară din Arad îl copleșea, deoarece se revedea pe sine în zilele primului război.

2. Cu aliații sovietici în război

Ilie își iubea mult tatăl, acesta trecuse prin momente grele în viață, iar în toți anii de război familia i-a resimțit dureros absența, dar era consecvent cu sine însuși, așa că a doua zi după discuția cu tatăl său, tânărul s-a urcat în trenul care avea să-l ducă la Arad. Plutea în aer o stare de tristețe, firească oarecum, dar Ilie avea și un presentiment ciudat, ceva nedeslușit, dar senzația dominantă era că se va întoarce, dar nu se vor mai revedea cu toții. La gară a fost condus de cele două surori mai mari, Maria și Elisaveta, care-l iubeau mult și pe care le ajuta mereu.

La plecare, tatăl Iosif și mama Călina și-au luat rămas bun, cu lacrimi în ochi, de la singurul băiat care pleca pe un drum necunoscut, deoarece războiul cuprinsese Europa și se apropia vertiginos de România...

Iosif simțea că nu va trece peste această încercare, inima trecută prin atâtea neazuri era obosită și nu-l mai asculta. Războiul bătea la ușă, iar concentrarea fiului său Ilie era doar primul pas spre vremuri grele. S-a despărțit de copil cu lacrimi în ochi, era un om tare dar îl copleșea presimțirea că se văd pentru ultima oară, iar inima bolnavă îi bătea mai tare ca niciodată.

Ilie a ajuns la regimentul din Arad, dar nu a ajuns să îmbrace mult timp uniforma de sergent al Armatei române. Patronii

nemți ai fabricii din Topleț au aflat de concentrarea maistrului român și au intervenit pentru a-l aduce înapoi. Era șeful unei secții vitale pentru producția de război, iar solicitarea a fost admisă. Comenduirea a modificat pentru sergentul Ilie Blidariu ordinul de concentrare inițial, cu executarea acestuia la locul său de muncă.

Din păcate, bucuria reîntoarcerii a fost urmată de o tristețe fără egal, deoarece ajuns acasă l-a găsit pe cel care-l iubea cel mai mult, în sicriu. Tatăl său Iosif a căzut răpus de supărare, ca brazii bătrâni din pădurea de lângă casă...

Tinerii militari români concentrați vor deveni în lunile următoare luptători pentru reîntregirea țării, iar mulți vor rămâne îngropați în stepele rusești, fără măcar o cruce la mormânt!...

Locuitorii din Topleț nu au făcut excepție de la acest tribut adus gliei strămoșești. Zilnic veneau scrisori care aduceau știri rele, mulți dintre militarii de pe front umpleau spitalele de campanie cu răniți iar, din nefericire, cei mai puțin norocoși și-au găsit odihna veșnică în tranșeele din pusta rusească, fără măcar o lumânare și o cruce la mormântul săpat în pământ străin!

În fabrica patronilor germani „Schramm, Huttel și Schmidt s.p.a.” se muncea intens, iar tânărul maistru Ilie devenise o rotiță importantă din angrenajul fabricii. Zilnic se asimilau produse noi, pentru a căror fabricare secția de modelărie lucra non stop. Pentru a asigura executarea produselor necesare în timp de război, conducerea fabricii hotărâse plata dublă pentru orele suplimentare, iar mulți dintre angajați își petreceau în fabrică majoritatea timpului.

Primele știri de pe front erau optimiste, dar apoi au început să vină la primărie liste cu cei căzuți eroic pentru reîntregirea țării. Jalea a cuprins treptat întreaga suflare din Topleț, iar războiul, cerut cu insistență cu câteva luni în urmă de cei care conduceau țara, își arăta fața hâdă! Ilie a înțeles acum mai bine tristețea tatălui său Iosif, atunci când fiul și-a luat rămas bun de la familie și a plecat concentrat la Arad.

Moartea însoțea pe fiecare tânăr urcat în trenul care-i ducea spre Unitatea Militară de care aparțineau, iar tonul optimist al comunicatelor militare era contrazis de listele cu morți și dispăruți pe frontul de est. Rând pe rând tot mai multe mame îndoliate aprindeau lumânări la cimitirul din Topleț, deși copii lor zăceau în pusta rusească, fără măcar o cruce la mormântul săpat în pământ străin!...

Ilie muncea zilnic, de dimineață până aproape de miezul nopții, în fabrica patronilor germani și câștiga mulți bani, iar singura sa distracție era o deplasare duminica la Orșova cu bicicleta sa germană MIFA. Cu o sticlă de bere în față admira de la o terasă de pe malul Dunării imaginile superbe ale zonei și privea îngândurat spre navele încărcate de grâu și armament care plecau din țară spre vest și credea tot mai puțin în victoria lui Hitler și a trupelor sale.

Numărul de morți creștea, efortul de război era tot mai mare, iar trupele se blocaseră undeva lângă Stalingrad. Marea confruntare începută în iarna anului 1942 și continuată până în 1943, a reprezentat punctul de cotitură în desfășurarea celui de-al Doilea Război Mondial și era considerată cea mai sângeroasă și mai mare bătălie din istoria omenirii. Bătălia a inclus campania de bombardamente aeriene asupra orașului Stalingrad din sudul Rusiei, atacuri terestre asupra orașului, precum și lupte pe întreg teritoriul orașului.

A urmat contraofensiva sovietică care, în cele din urmă, a încercuit și a distrus forțele germane și ale aliaților din cadrul Axei din Stalingrad și din regiunea periferică a orașului. Au murit peste 3 milioane de oameni, civili și militari, iar Forțele Axei au pierdut aproximativ un sfert din efectivul total de pe frontul de răsărit și nu și-au mai revenit niciodată de pe urma acestei înfrângeri.

Sute de mii de români au murit, sau au fost luați prizonieri în perioada care a urmat, iar tăvălugul frontului s-a redirecționat, ajungând în 1944 să măture și România. Actul de la 23 august 1944 prin care regele Mihai I al României a decis

demiterea și arestarea lui Ion Antonescu, prim-ministrul României și „Conducătorul Statului” a permis scurtarea războiului cu peste șase luni, dar a și permis trupelor sovietice să ocupe România fără luptă. Regele a dispus încetarea imediată a colaborării României cu Puterile Axei și începerea tratativelor de armistițiu cu Aliații și de colaborare militară cu Uniunea Sovietică.

Numit de regele Carol al II-lea, prin decretul regal din 4 septembrie 1940, în funcția de prim-ministru al României și reconfirmat de Mihai I al României la 6 septembrie 1940, Ion Antonescu a fost arestat de regele Mihai și demis prin decret regal. Acest act săvârșit la la 23 august 1944, a pus capăt regimului instaurat prin puciul lui Ion Antonescu de la 6 septembrie 1940, în urma căruia acesta se auto-intitulase „conducător al statului” și își însușise puteri discreționare.

Efectul acestui act a permis scurtarea războiului, dar a și favorizat ocuparea României fără luptă de către trupele sovietice. Mii de militari români aflați pe linia frontului au fost luați prizonieri de sovietici și au înfruntat greutățile din lagărele din Siberia sau munca în minele din Donbas.

În locul trenurilor care transportau militari germani civilizați, care dăruiau în gara din Topleț ciocolată și alte bunuri copiilor veniți să privească, au apărut, după august 1944, militari ruși, prost îmbrăcați și care cereau mereu localnicilor mâncare și băutură. Ilie privea trist la noii aliați, dar înțelegea că Hitler pornise un război cu un imperiu greu de înfrânt. Armata Roșie era ca un colos, idiot, murdar, dar greu de ucis. Puhoaietele de militari ruși păreau nesfârșite, iar acestui colos indisciplinat și neinstruit, i-a venit în ajutor Anglia și Statele Unite cu tehnică de luptă și sprijin aerian masiv. Zilnic cerul Toplețului era acoperit de avioanele aliaților plecate să bombardeze obiective militare din Germania și de pe front. Nemții luptau eroic, dar erau copleșiți de puhoiul rusesc, iar frontul se apropia de Germania, încet dar sigur...

Militarii noului aliat al României, nu respectau pe nimeni, iar noțiunile de civilizație și bun simț le erau străine. Într-una din zile, cumnatul său Vasile care locuia în apropierea casei lui Ilie, a venit disperat, deoarece doi militari ruși, au cerut mâncare și vodcă și după ce au fost tratați omenește, au plecat prin vecini în căutarea unei femei. Erau beți și agresivi, iar Ilie i-a găsit în casa unei vecine al cărui bărbat căzuse pe front.

Preocupați de intenția de a viola femeia, ai cărui copii plâneau îngroziți, cei doi își abandonaseră armele la intrare. A armat una dintre puști și a somat pe cei doi derbedei să se predea. Nu a obținut nicio reacție, așa că a tras un foc în tavan. Treziți brusc de apariția tânărului înarmat, cei doi au ridicat mâinile și au fost legați de cumnatul Vasile și de încă un vecin.

Peste o jumătate de ceas Ilie a apărut înarmat, cu glonț pe țeava puștii, la comenduirea provizorie din primărie, escortând pe cei doi ruși legați cu mâinile la spate. Surprins, comandantul rus a cerut explicații, iar Ilie a prezentat translatorului, în sinteză, faptele celor doi. Reacția rusului a fost tipică pentru acele zile:

-Tinere, ești prea curajos, puteai fi împușcat de oricare militar de-al nostru întâlnit pe drum!

-Posibil, dar atunci cei doi mureau cu siguranță primii! Iar despre calitatea militarilor voștrii eu sunt lămurit! Sunt sergent al armatei române, iar o comportare ca cea a subordonaților voștrii se pedepsește la noi de Curtea Marțială!

Ilie a predat cele două arme comandantului, iar acesta a început să-i lovească pe cei doi ruși aduși.

-Cretinilor, un nenorocit de român civil mi-a adus doi boi dezarmați, beți și bătuți. Vă împușc cu mâna mea, nenorociților!

Ilie s-a retras din birou, dar până la plecarea rușilor din Topleț nu s-a despărțit de revolverul său cu șase cartușe. Nu-și făcea griji degeaba, deoarece chiar în a doua noapte a fost împușcată mortal o rusoaică, ofițer cu grad de locotenent, care îndeplinea funcția de comisar politic al Unității Militare staționată provizoriu în Topleț. Au fost considerați vinovați partizanii, dar în realitate, un grup de militari ruși beți au vrut să o violeze pe tânăra rusoaică. În urma altercației produse noaptea în casa din Poiana Podului, unde erau încartiruiți o parte dintre soldații ruși, femeia ofițer și doi militari beți „au căzut eroic la datorie în luptele cu forțele inamice”! În realitate femeia s-a

apărat de rușii beți trăgând cu pistolul, dar a fost împușcată și ea. Doi tineri militari, dar și femeia comisar politic, au rămași pentru totdeauna îngropați în Poiana Podului din Topleț.

A doua zi, rușii au părăsit Toplețul, lăsând în urmă trei victime și o impresie deplorabilă despre nivelul de civilizație al celor crescuți în noua societate, cea comunistă. Nimeni nu bănuia că, odată cu intrarea rușilor în țară, vor aduce cu ei virusul cel mai periculos, cel al comunismului, care va infecta România aproape cinci decenii.

Ariergarda lor trecuse prin munți ca să-și croiască drum spre Orșova și Topleț, dar grosul trupelor erau blocate de un mic grup de militari germani care, instalați în două cazemate situate între Orșova și Severin, pe versanții de lângă Dunăre, țineau sub foc continuu singurul drum care permitea trecerea trupelor sovietice. Militarii germani aveau sarcina de a întârzia deplasarea trupelor sovietice, cu scopul unei reorganizări a forțelor germane și executau impecabil ordinul primit, cu prețul vieții lor. După lupte grele, unul câte unul dintre militarii germani au fost uciși, dar și-au îndeplinit fără ezitare misiunea primită, întârziind cu câteva zile înaintarea inamicului cu prețul vieții lor. Sacrificiul lor a permis însă ca o parte dintre trupele sovietice care au avansat spre Valea Almăjului, rămase fără sprijin, să fie decimate în Bozovici de un grup restrâns de militari germani, care au blocat trecerea spre Oravița...

Avansarea spre vest a colosului sovietic însă a continuat, iar România a devenit o țară ocupată de vecinul de la răsărit. În anii care au urmat românii au constatat că uneori o victorie aduce uneori mai multe neazuri decât o înfrângere...

CÂND EȘTI COPIL, NU SUFERI

Domnul Georgescu Gheorghe sau nea Georgică, cum îl știm toți, este venit la noi în sat de copil. S-a mutat aici din Adamclisi, Constanța, după al doilea război mondial. Are 83 de ani și o mare poftă de a povesti: cuvintele vin singure, se leagă ușor și poartă în ele o energie specială.

„Sunt născut 1938, la 21 noiembrie. Nu sunt născut aici, în Banat. Eu sunt născut în altă parte, dar sunt de mult aici, de copil. Eheee! Mulți, când am venit cu părinții, după al doilea război mondial, că eu am 83 de ani, să știți că foarte mulți le-au pus copiilor și nepoților numele Georgică după mine.”

Trece ușor la subiect și are o memorie bună a detaliilor pe care le prezintă obiectiv asemeni omului care s-a ridicat deasupra trecutului și îl vede în adevărata lui mărime.

*„În Bărăgan am fost dus cu părinții în 1951, parcă pe data de 21 iunie sau 26 iunie. Ne-a luat... Au venit jandarmii, miliția, la ora 4 și ceva, mai rețin că atunci aveam 12 ani. Au zis: **Puneți pături la geam!** Toți stăteau cu arma: **În 3 ore luați ce puteți de aicea!** Căruțele erau amenajate să ne ducă la gară. Ne-au dus la gară, ne-au băgat în vagoanele acelea de marfă, le spunea bouwagon. Ne-au băgat acolo cu vaci, că am avut două vaci, purcei, patru copii, cu mamă, cu tată. Au închis oblonul la vagon.*

În fiecare capăt al vagonului, câte un jandarm din ăsta și i-au dat drumul, dar nu se știa până unde merge. Ne-au dus până în gara Cioara, la Bărăgan, și de-acolo ne-au aruncat pe câmp. Ne-au aruncat unde era grâu, parcă așa ceva, prin porumb... nu casă, nu un adăpost! Bine că a fost vară, cald. Și a trebuit repede să ne facem bordei. Noi eram mai mici, nu realizam, dar părinții noștri...de aia au murit de tineri.

Am săpat în pământ, deasupra era o lizieră de salcâm, o pădurică de salcâm, de acolo am luat niște lemne și le-am pus pe deasupra. Am făcut casa, am

făcut chirpici, s-a zidit din pământ bătut, casa era învelită cu paie. Ce să vă spun? Vai de capul nostru rămăsesem, că n-am avut nici ce să mâncăm. Abia după doi ani, am început să ne înstărim. Bărăganul era, cum să spune, agricultura României, ne-am pus și noi porumb și altele. După doi ani de zile, ne-am mai ridicat puțin, dar până atunci, eu și cu frații mei, cu Bebi, poate îl cunoașteți, că el era câta mai mic, frigeam grâu: aveam o tablă mare și frigeam grâul, îl înfășuram așa în mână, până cădeau boabele de grâu, aveam un foc și așa mâncam și grâul. Apă ni se aducea cu sacaua, că nu erau încă fântâni. În Bărăgan, pe căldurile ale mari, se umpluse apa aia de viermi. Puneau ei niște medicamente, cine știe ce acolo. Sacaua era un butoi mare, care e pus pe dricul din față sau din spate la căruță, căruța avea patru roți, nu avea lada aia, ci avea butoiul ăsta de șapte, opt sute sau o mie de litri și luam de la gospodăria asta a lui Costin Georgescu, Rubla îi spuneam, o umpleam cu apă și mergeam la câmp la muncitorii ăștia să bea... Necăjiții ăștia pe care i-au dus în Bărăgan! Vai de viața lor!”

Istoria are marea meteahnă că se repetă, oamenii au marele defect că nu învață din greșelile trecutului, că nu vor să înțeleagă că torturarea semenilor, din orice motive, pe baza oricărei idei, nu aduce rezolvare, nu este o soluție...

„Bătuți nu prea am fost. Dacă nu erai copil cuminte, te mai lua poliția la goană. Eram fără mâncare, asta era problema, că mâncarea pe care ai putut s-o iei de aicea, în câteva zile s-a terminat. A fost foarte greu, dar am supraviețuit. A făcut cu noi, cei care am fost duși în Bărăgan, exact cum au făcut nemții cu evreii când i-a dus în lagăr, așa ne-au dus...ne-au exterminat acolo. Mulți s-au dus, mulți au murit acolo. Primii ani a fost foarte greu și am văzut cum au murit unii. Să te închidă într-un vagon și să nu știi unde te duc! Asta a fost! Să ții minte: pe timpul lui Gheorghiu Dej, în 1951, s-a întâmplat. El ne-a dus acolo și tot el ne-a adus înapoi, prin 1955-56, când s-a pus temelia la hidrocentrală. El a pus temelia, după aceea a murit și a luat conducerea Ceaușescu (PCR- pita noastră unde e?) Mai întrebați și pe alții. Vasilică a lu Mațu...(nu cred că mai e vreunul mai bătrân ca mine aicea) el mai știe, ține mai bine minte. Am dat interviu și la Cluj, la Facultatea de Istorie Babeș Bolyai.”

Grea le-a fost viața în Bărăgan, dar, când se adaugă suferință la suferință, pământul pare iad...

„S-a întâmplat că m-au dus la Viziru, lângă satul Însurăței Noi, în Bărăgan. Am ajuns la spital, că am avut necazuri cu inima. Cred că am stat o

săptămână. *N-a venit nimeni pe la mine, nici din părinți. M-a întrebat doctorul: Mă, dar tu știi să te duci la tine acasă? Eu nu știam și el zice: Mergi până la capătul satului, printre porumb, acolo e o potecă. Ții poteca aia și te duce până la tine în sat.”*

Întoarcerea în sat a avut și ea partea ei de dramă.

„Am stat 5 ani în Bărăgan, până în 1956. Când ne-am întors casa, ca ziduri am găsit-o la fel, dar, ce-a fost în casă, n-a mai fost nimic. Tatăl meu, ăsta de-al doilea numit Șimian, (că eu sunt născut în Dobrogea) a avut mașini, locomobilă, care mâna batoza și treiera grâul la Eșelnița, la Ogradena, iar batoza asta, locomobila, se încălzea și mergea pe aburi, se încălzea apa cu paie, băga paie, făcea presiune și treiera aici în Eșelnița, asta cu ani în urmă. Deci casa era goală, când am venit. Au furat eșelnicienii, că s-au dat de gol, că aveam prieten pe unul Năcuță, care cânta, nu l-ați cunoscut, și pe urmă mi-a povestit. Eu am fost bucuros de întoarcere, când ești copil, nu suferi așa. Știți cine suferă? Părinții. Eu aveam 17 ani, când am venit înapoi, dar mama a murit la 48 de ani, în 1969.”

Tineretea, copilăria fac lucrurile să pară mai ușoare decât sunt în realitate, dar rănilor rămân și dor și rănilor noastre nu le pasă că a trecut timpul.

„Părinții parcă ar fi venit din lagăr...Sigur că i-a schimbat deportarea.Nimic nu mai era ca înainte. Ai avut în casă tot ce trebuiește, vite. Când s-au luat vitele, când s-a făcut colectivul, ți-au luat tot... așa a fost și la noi. O parte au rămas aicea, nu puteai să iei tot ce-ți trebuia, deși îți trebuia tot. Ai luat ce puteai pune în două căruțe. Atâta a fost bine, că ne-au dat voie să luăm vacile. Că, dacă n-aveam vacile ale cu lapte, noi că eram patru copii, ar fi fost jale. Doru, fratele meu, avea vreo patru, sora mea era și ea mică. A fost bucurie când m-am întors: să fii în lagăr însemna să fii restrâns, să nu poți să mergi în afară satului tău decât vreo 3 sau 5 km, nu mai rețin exact. Erai tratat ca un animal, noi copiii ne mai jucam seara, cei mai mărișori, dar, dacă te prindea miliția, îți dădea câteva boate pe spate, pe motiv că ce cauți noaptea afară. Lumina electrică nu era ca acuma. Atunci stăteai la lampă, domnule!”

Oare suferința naște poezie în oamenii sensibili sau poezia era de la început acolo? Nu contează, atâta vreme cât ea ne ține în echilibru...

Pot să vă spun 40 de strofe din Eminescu, pot să vă spun poezii istorice, dar vă spun o poezie, care vă va prinde bine, despre cum un artist s-a adresat unui confrate care era pictor:

*„Pune-l, mă, pe om, pe pânza ta,
Dar să-l faci așa cum se cuvine!
Maestre, ia culoarea și potrivești-o bine!
Să-l pui pe om pe pânză, așa cum se cuvine!
Gândește-te, din haos, tâșnind din noapte-adâncă,
El poate să creeze un univers pe-o stâncă.
Pictează-i fruntea!
Oare nu-i fruntea lui boltită?
Cupola de sub care pornește într-o clipă?
Ca vântul zbor năprasnic,
Ca o săgeată gândul
Ce stăpânește lumea și secole de-a rândul
Mărețul gând îndată, îl poți preface-n faptă,
Spre țărnul bucuriei și-al binelui se-ndreaptă.
Clocotitor, năvalnic, el pare râu în spume
Ce poate să transforme, de vrea întreaga lume.
Pictează-i mâna, iat-o!
Știi că toată lumea noastră,
E dăltuită de mâna lui măiastră?
Ce-i nou în omenire și nou o să rămână
A fost săpat cu grijă de minunata-i mână?
Ea schimbă fața lumii, ea scormonește solul
Din vremi uitate, munca
Și-a pus în ea simbolul.
Pe om îl urcă-n slavă, stăpân îl face, și,*

*De n-ar fi mâna astăzi, nici capul n-ar gândi.
Și-acum, hai maestre!
De ce privirea-i trează, pe om de-l pui pe pânză
Și inima-i pictează.
Ea bate fără preget, în ea e pulsul firii,
În ea sunt tănuite, comorile iubirii.
Cum? Dai din cap, maestre? Îmi spui că nu se poate?
Nu poți să pui pe pânză o inimă ce bate?
Îmi pare rău, maestre, n-ai dezlegat secretul!
Nu-ți măzgăli paleta și-aruncă-ți șevaletul!
E oare fapta, faptă, când inima-i pustie?
Cum, fără ea, vrei omul pe pânza ta să fie?
Zadarnică e truda și n-ai făcut nimic
Când inima nu arde și sufletu-i nimic!”*

CE PĂRINȚI AM AVUT!

Georgescu Gheorghe nu și-a cunoscut tatăl, a murit în război la numai 25 de ani. Era un bărbat frumos, de neam bulgar, care și-a iubit țara și pe care nea Georgică îl știe numai din povești...Cu toate acestea, imaginea tatălui îi este și azi far călăuzitor, reper, loc de refugiu într-o viață care nu i-a fost deloc ușoară...

*“Eu sunt născut în Adamclisi, județul Constanța, 1938, cu un an înaintea celui de-al doilea război mondial. Când începusem și eu să merg la școală, în 1945, 1946, atunci mama mea s-a recăsătorit în 1944. Tata a murit în 1941, pe front, la 25 de an. Nu l-am cunoscut pe tatăl meu, dar pot să vă arăt fotografii, să vedeți ce părinți am avut. Tata a murit pe front, când a zis Antonescu: **Treceți Prutul!** Și-au pușcat atuncea sute de mii de români, pușcați de ruși. Tatăl meu s-a numit Georgescu Ion, mama a fost Niculina. A murit tânăr, a fost o persoană deosebită, vă arăt fotografiile și structura lui o trăda. Toți au fost oameni, dar depinde de rasă, tatăl meu parcă era dintr-un neam de bulgari.”*

Pierderea tatălui a însemnat începutul dramelor pentru domnul Georgescu: recăsătorirea mamei, despărțirea de familia de la Constanța, accidentul...

„Mama a venit în Banat. Eu cu fratele meu, Bebi, am rămas în comuna în care ne-am născut. Pe Bebi, pe fratele meu, bunicii de la mamă l-au luat la ei, iar pe mine, că am fost de la tată, tata a murit, pe mine nu m-a luat nimeni. Tatăl de-al doilea se numea Șimian, a venit în partea asta a Banatului, iar eu am rămas aici ca fiul lui.”

Nu doar copiii au avut de suferit, ci întreaga familie a plătit prețul greu al nedreptății.

„După o perioadă, nu mai știu, m-au luat niște bunici din partea tatălui, în Copadima, în Negru-Vodă. M-au ținut și pe acolo puțin. Am fost mai îndepărtat, pentru că, eu când am fost mic, asta e foarte interesant și nu v-am spus, mama mea sau bunicii ei, aveau o prăvălie: au fost foarte înstăriți în partea aceea a Dobrogei și aveau o femeie care mă îngrijea când eram bebeluș. M-a pus pe pult, pe tejgheaua de la magazin, și eu, cum eram mic și cum am dat din piciorușe, așa mi-au povestit ei, am căzut jos. Nu se mai vede acuma, dar jumătate de cap a fost distrus. Nimeni n-a știut de creierii mei. Îmi povestea bunica: **Băi Georgică, creierii tăi făceau pfu, pfu, pfuuu. Se umflau de aer.** Bunica asta a mea a spus că și pe ei îi arestase, pe cei din familia mea. Tata a murit pe front și bunica a fost arestată, bunicul a murit nu se știe pe unde, dar bunica, când m-a văzut cu capul spart, n-a crezut că mai trăiesc.. Toată averea, pe care au avut-o ei acolo, în Adam-Klesi a fost luată. Așa au fost legile cu colectivul, iar pe ei i-a alungat din satul lor. Bunica, de fiecare dată când mă vedea ofta, până a murit, că a trăit până la 80 și ceva de ani, de multe ori mă speriam de strigătele ei.”

POVESTEA ȘI PLÂNGEA...

Șain George, veteran de război, le povestea copiilor, printre care și propria fiica, Vasilica, despre cum era viața în război...nu voia să îi sperie, ci voia să le arate cât de urâtă poate deveni viața când oamenii mari iau decizii mici...

“El îmi povestea, când eram pe a V-a, pe a VI-a, că eram mai mică și eu, și ne adunam și noi seara, venea între noi, ne povestea că a fost în război, că s-a bătut acolo nemții, vedea cum luptau nemții...și el s-a speriat așa de tare, s-a pus jos, s-a umplut de sânge de la alți soldați răniți sau morți și s-a prefăcut că este mort. Erau acolo, în Odessa, Ucraina, pe frontul de est. El s-a speriat și a mâncat pită uscată...era flămând...trei ani a făcut războiul. Era foarte năcăjit”.

Nea Gogu știa pe propria piele că nu e bine să fii nemulțumitor, că răul poate fi și mai rău...de aceea, s-a transformat într-un soi de trubadur al ororilor războiului, ca să-i învețe pe tinerii să-l evite...dar știa și că mai există oameni de bine.

*„A venit acasă, după atâta timp înfricoșat. Ne povestea cu frică nouă, la copii...eram și noi săraci, și ne zicea: **Tato, io am făcut războiul, eu am văzut nemții cum luptau, m-am speriat, am tras un neamț sau rus (nu mai știu cum a zis) peste mine și m-am făcut că-s mort. Zile întregi nu mâncam. Mâncam pită uscată și coji de cartofi cruzi, mucuriți. Eram nespălat și plin de păduchi, că nu aveam unde să ne spălăm. Nu mai aveam haine pe mine. Ne povestea că se speria numai când auzea trasul de puști, mitraliere, plângea și ne povestea, tata meu, Goga...eu sunt fata lu Goga, Vasilica. Nu știu ce să mai spun, că eram și eu mică. Din Odessa până la București a făcut o lună pe jos..Când a venit acasă, se speria din orice. Era împușcat în picior și în burtă i-au sărit schije, un deget la picior l-a pierdut în război. Ne arăta și plângea...Că și noi am fost 5 copii, am crescut năcăjiți, n-aveam mâncare, n-aveam nimica. 11 frați a avut în război și, din toți, doar el s-a întors...povestea și plângea...Numa domn pârince l-a ajutat, ne-a ajutat, că este un om extraordinar.”***

ROMÂNIA

Brevet

Prin decretul nr. 11095 se conferă

Medalia

*"Crucea Comemorativă a celui de-al
doilea război mondial, 1941-1945"*

SAIN NICOLAE GHEORGHE

*pentru serviciile militare aduse statului român
în timpul celui de-al doilea război mondial.*

Președintele României

Ilieșcu

Reștituția 743

Pol

CERTIFICAT

Nr. S.2013 din 26.10.2001

Sain Gheorghe

Certificăm că

născut în anul 1913 luna 07 ziua 13 fiul lui -
și Iconia domiciliat în com. Eșelnița, nr. 873

str. Răchitelor, jud. Mehedinți, cod 1547
a fost identificat cu următoarea situație

22.06.1941 - 17.07.1941; 12.10.1941 - 19.11.1941

12.05.1944 - 20.06.1944, pe front cu Regimentul
17 Infanterie

20.06.1944 - rănit, OZ. 1294/1944

20.06.1944 - 12.08.1944, internat în spital

NOTA - Neidentificat decorat în documentele
cercetate.

Prezentul îi servește la asociațiile
veteranilor de război.

- terminat -

Datele sunt identice cu cele din arhiva M.Ap.N.

extrase de către Sef Sectia a 4.a.

(numele în clar și semnătură)

Cpt.

02405, Pitesti

ȘEFUL UNITĂȚII MILITARE

M.Ap.N.-O.G. 7/1987; c. 699/95

Lt.colonel

AG/I

9. Nr. spec. militare		10. Denumire
1		
11. Categorie		12. Arma
1.5		uzitate
13. Denumirea specialității militare		
purer		
14. Corpul		
soldat		
15. Gradul		
1.5		
16. Calificarea de funcție		
purer		
17. Când și în ce unitate a depus jurământul		
18 STUDII:	a) generale:	anal fizic
	b) politice:	
	c) militare:	

19. Ce limbi străine cunoaște:	nu cunoaște
20. Eliberat de Comisariatul militar al raionului (oficiului)	ORJOVA-
	
Date	11. 04. 19. 59
Completat de	H. Mij DRACEA TEODOR
Semnătura posesorului	<i>[Signature]</i>
Comisarul militar al raionului (oficiului)	ORJOVA-
(Semnătura)	<i>[Signature]</i>

ROMÂNIA
Ministerul Apărării Naționale
Asociația Națională
a
Veteranilor de Război

LEGITIMATIE
de
VETERAN de RĂZBOI

Semnătura posesorului.

Seria Nr. 344120

Președinte Asociație,

Comandant Centrul Militar.

RUȘII AU FĂCUT PRĂPĂD...

A povesti povestea războiului auzită de la cei ce a fost trăită este o experiență dură, dar să auzi povestea din gura celui care a trăit-o direct, să-i vezi reacțiile, privirile pierdute, pauzele dintre cuvinte, regretul și înțelepciunea din sfat sunt lucruri de neimaginat...

„Mă tată, dragii mei copii, eu am fost pe front. Am plecat într-un batalion de aici, de la Orșova, 94-95 de recruți, am fost noi, după încorporare. Și-am plecat...pentru completarea celor care au fost duși înaintea, în război. Am mers cu trenul de la Orșova până la Marea Neagră, unde ne-au dat jos. Și am mers pe jos până în Crimeea. De aci, cum a fost războiul, nemții au adunat toți jidanii, evreii, ca să vă spun mai pe înțeles, și pe marginea Mării Negre le-au făcut tranșee, gropi. După ce și-au săpat gropile, i-au mitraliat, toți, copii cum au fost, femei, partea evreiască toată. Au căzut acolo, i-au acoperit cu pământ, o parte, o altă parte i-au urcat în vagoane, în bouvagoane și i-au ars, cu totul cu vagoane, dincolo au rămas numai fiarele. Asta am văzut-o, trecând în marș.

Am mers vreo două zile și vreo două nopți, mai mult mergeam noaptea, căci ziua era cald, chiar pe timpul ăla, în august, a fost treaba asta, până am ajuns în Crimeea, la Pericopol. Acolo, batalionul nostru a fost împărțit pe companii, unde era lipsă de oameni, de soldați care au căzut înaintea noastră. Ne-au luat, ne-au pus în niște bacuri și ne-au trecut într-o insulă din Marea de Azov. De aici ne-au trecut în Caucaz. Eu am fost trimis la o companie de mitraliere, m-au pus agent de legătură între companie și pluton. Ne-am dus într-un sat, Ambiscaia, așezat pe dealuri, așa ca la noi. Am trecut pe poziții, rușii fugeau, nemții după ei, până într-un timp.

După aceea, fiind eu agent acolo, am fost rănit și dus la companie, la pluton. Rănit de o schijă de obuz. Aici, în braț, se vede și acum umflătura, m-am băgat eu într-o groapă, peste un camarad, am fugit apoi la comandantul meu de companie. Mi-au tăiat mâneca la veston și m-au pansat și am stat până noaptea când au venit căruțele și m-au dus cu ele până jos, în sat. De acolo m-au luat și m-au dus la un spital din apropiere. Nemții tot înaintau, dar au venit americanii și alte popoare și au dat ajutor rușilor. Eu am fost trimis prin mai multe spitale, rușii s-au repliat și au început contraatacul, să înainteze ei. Din spital în spital, m-au

trimis cu trenul până în gară, chiar aici, la Herculane, m-au dat jos. De-acî, după cîteva zile, m-au dus la București, unde mi-au făcut operație la mîna, că nu se vindeca deloc mîna, mi-au scos schijele și oasele zdrobite. Am stat vreo lună de zile la București, într-un spital de patronaj (ținut de toate doamnele coloneilor, doamna Antonescu). După ce m-am vindecat, am stat o lună de zile acasă și am fost din nou trimis pe front. De data aceasta eram contra nemților, cu rușii. Am trecut pe la Ungheni, în Ungaria. Rușii făceau prăpăd în popor, mai ales în Ungaria, îi băteau, îi omorau, făceau prăpăd. Eu am căzut la o căruță de muniție, mergeam la 200 metri de compania noastră.

Băteau schijele, cădeau brandurile, gloanțele, nu știam ce să mai fac, m-am pus înaintea cailor speriați, săreau în picioare, cădeau schije în dreapta, în stînga și Dumnezeu m-a apărat, pe mine nu m-a lovit nicicum, nici pe cai, decât o roată de la căruță, i-au tăiat spițele. Rușii veneau în urma noastră, făceau prăpăd, furau... Înaintam...morți erau destui. Am trecut în Cehoslovacia. Aici rușii n-au făcut prăpăd așa, cum au făcut în Ungaria. De-acolo...cum să vă mai spun, stați să mă mai gândesc, că am îmbătrînit, am mai pierdut din...memorie. Am ajuns într-un sat, la Cincova, unde am întîlnit consăteni de-ai mei veniți cu alimente pe front, ne-am adunat toți. Eu am luat caii mei ca să le fac loc, am trecut drumul la o șupă de acolo. Cum am trecut eu, cum au și căzut niște proiectile, eu m-am pus, pe burtă, lângă cal. Dincolo de drum, la cele trei căruțe venite cu alimente, i-a omorât pe toți, era printre ei și un băiat de aici, din Plavișevița. Acolo peste cai era el mort, mai încolo un alt sătean de-al meu mort, nouă morți au fost acolo, toți veniți din țară. Abia i-am adunat. I-am pus într-o căruță și i-am dus la un cimitir acolo.

Între nemți și ruși, cu nemții ne-am înțeles mai bine, de la nemți primeam totul, alimente, de la ruși nu am primit nimic. Când am plecat pe front, eram căsătorit, aveam fata, apoi mi s-a făcut și băiatul. Când am auzit că trebuie să întoarcem armele împotriva nemților, m-am simțit...cam rău, pentru că erau buni nemții. Regele Mihai este de o seamă cu mine.

O zi de front, de dimineața până seara, era foarte tristă, pentru că ședeam mai mult în gropi. La tehnică militară, ce-i drept e drept, tot nemții erau cei mai buni, aveau tactica lor, rușii erau vai de ei, mai tolomani. Am trecut cu frontul și pe aici, pe Clisură, când rușii îi alungau pe nemți, acolo, la Cot, în Cazane, șapte mașini de nemți drept în Dunăre s-au dus. A fost rău, aici, pe părțile astea ale Ciucarului a fost o bătălie bună. De aici, din Ogradena, lumea a fugit prin păduri

când au venit rușii, că făceau prăpăd, erau prea răi. Nemții au fost mai calmi, mai calculați.

Preot militar aveam, dar noi pe prima linie ne rugam în suflet, așa cum mă rog și acum... ce să fac? Dumnezeu să ne ierte! Am fost și păcătoși, ce să facem, asta a fost situația. Am ajuns acasă viu și aici au fost comuniștii, i-am găsit acasă. N-am fost niciodată cu politica, nu mi-a plăcut treaba asta.

Măi copii, tată, să trăiți, să creșteți mari! Pe Hitler nu l-am văzut niciodată, că el nu venea la noi. El a fost tot înainte, a vrut să ocupe toată lumea, de aia s-au întors popoarele.

Tinerilor de astăzi le-aș transmite zile bune, să asculte de părinții lor și de Părintele care-i învață tot ce este bine, Dumnezeu să le ajute, ce să mai spun...și să nu dea Dumnezeu să treceți prin ce am trecut eu.”

Veteran Traia CIZMAȘ (interviu realizat
când avea 92 ani)

**DESPRE RĂZBOI INVERS:
DINSPRE VIITOR SPRE TRECUT
(IMPRESII)**

DRAGOMIR ALESIA ALEXANDRA

A fost o experiență foarte frumoasă, am descoperit lucruri pe care nu le știam. Mi-a plăcut a fost foarte interesant.

PĂCURARU ANA MARIA

Mi s-a părut o experiență foarte frumoasă, unde am învățat multe lucruri bune. Mă bucur mult că am trăit această întâmplare frumoasă.

MARIO JARCU

Am avut o experiență foarte bună ascultând oamenii bătrâni povestind despre viața lor din război. Am aflat lucruri interesante, cum trăiau oamenii pe acea vreme. Sunt mândru că am luat parte la aceste activități și sunt pregătit să învăț lucruri noi cum am învățat și până acum. Am făcut acest lucru pentru copiii din viitor, care vor citi această carte cu povestiri interesante despre istoria comunității mele.

DOBRE MARIUS

A fost o experiență foarte frumoasă să ascult cum au fost vremurile strămoșilor noștri, să ascult toate trăirile și greutățile de pe vremea aceea. Ascultând de la cei care au mai putut povesti, parcă am trăit și eu indirect tot ce

povesteau ei, încercam să-mi imaginez fiecare moment. Mă bucur că am avut această ocazie de a asculta direct generațiile care sunt sau nu mai sunt printre noi. Le mulțumim pentru că au luptat pentru noi!

BASARABĂ NATALIA

Cred că a fost foarte interesant să aflu cum trăiau oamenii. Să aflu despre război nu doar din date istorice, dar din experiențe reale, trăite de oamenii pe care îi știm și îi vedem, despre emoțiile, pe care nu le găsim în nici un manual de istorie, și care pot fi exprimate doar de acești oameni.

CERNA OANA

A fost o experiență memorabilă, foarte plăcută. Deși unii oameni erau deschiși și ne spuneau tot ce își aminteau, alții sunt încă afectați și devin emotivi.

GRAMA REBECA

Am simțit o emoție dureroasă, vedeam prin ochii și glasurile lor durerea și tristețea simțite în timp ce povesteau. În același timp, simțeam și eu durerea și totul mi se părea ceva ieșit din comun, copleșitor.

ANDREI ANA

Mi s-a părut o experiență unică, deoarece am avut ocazia de a cunoaște vremurile în care au trăit acei oameni și cum se descurcau ei pe atunci, pe vremea războiului. Am fost chiar uimită când am auzit lucrurile spuse de veterani, încercam să-mi imaginez în minte vorbele lor. A fost de neuitat!

ORBULESCU CORINA

Impresiile pe care le am în urma discuțiilor despre veteranii și eroii de război sunt puternice, de aceea simt recunoștință, pentru că au avut curajul să lupte pentru poporul lor și totodată simt durere pentru acele vremuri grele, trăite de oameni.

ÎNȚELEPCIUNE EȘELNIȚEANĂ

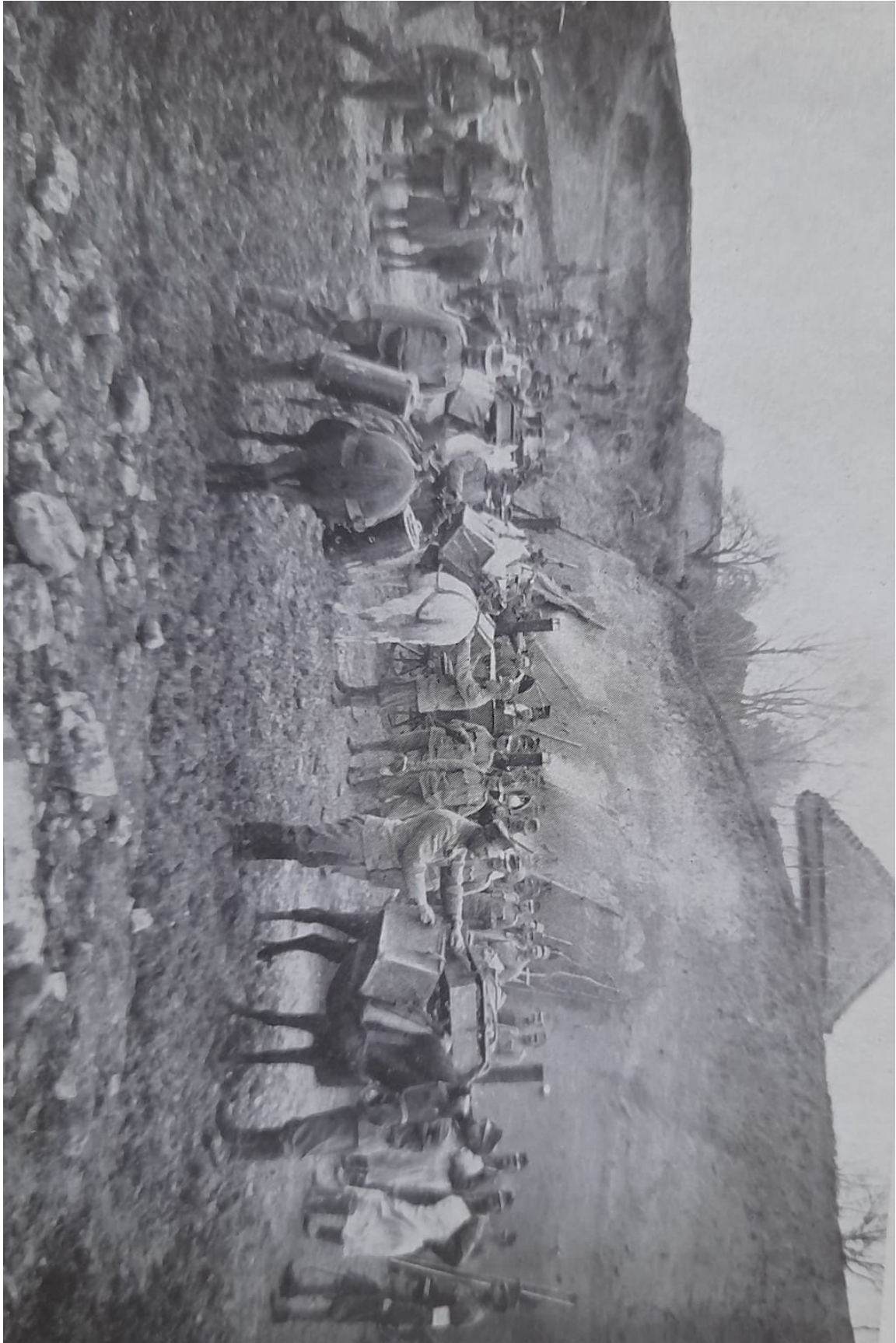
Fiecare zonă are graiul ei, propriul mod de a trăi limba și de a exprima ceea ce oamenii locului au învățat despre lume și viață...

Iată chipul înțelepciunii eșelnițene:

1. Ce mai faceți?
Tot ge-ale vechi și ge-ale răle!
2. A trecut și ziua de azi! Trăc tot din zălele noastre!
3. Ge la tăticu lu bunicu! (foarte vechi)
4. Șine scapă, scapă, șine crapă, crapă!
5. Șine șere nu pier, dar niși omenie n-are!
6. N-ai ge lucru! (Să nu te complici)
7. Dă-o/l boalii! (Să lași în plata Domnului pe cineva)
8. Facă-să bureți! (Să se descurce singur!)
9. Dă-i pașe!
10. Săracă măracă! (foarte săracă)
11. Umblă teleleu! Umblă vandra! (a pierde timpul degeaba)
12. Este prost boată! Este băt boată!
13. N-are mince nici să tracă drumu!
14. Unge-i multă școală e și multă prostâie!
15. Șe-a cătat a gășât! (a primi ce merită cineva)
16. Dă cu bātu în baltă! (a face gafe)
17. Ge când lupii ai albi (foarte vechi)
18. Este giulivan! (este nebun)
19. A fașe rahatul biși (a avea pretenții exagerate)
20. Zupă, sarme, pită, carne (a mânca foarte bine)
21. Babă bătrână, cu ghințî ge lână (neputința bătrâneților)

Tineretea este frumoasă oriunde s-ar afla, în orice loc, cu orice perioadă istorică s-ar confrunta și orice ar face: mărșăluind pe străzi în costume elegante, de veghe în tranșee, pregătită de luptă lângă tunuri, arme și cai, abandonată în gară cu toate lucrurile înghesuite în saci în căruță, aliniată, pentru poză, în costume militare, îngrijorată în fața scrisorii pe care o scrie acasă... tineretea e frumoasă pentru că e tânără, dar cea de acum 100 de ani nu știa să zâmbească (sau nu putea!)...

Fotografiile de război ce urmează fac parte din colecția “Muzeului parohial IOSIF TRAIAN BADESCU”, Eșelnița.

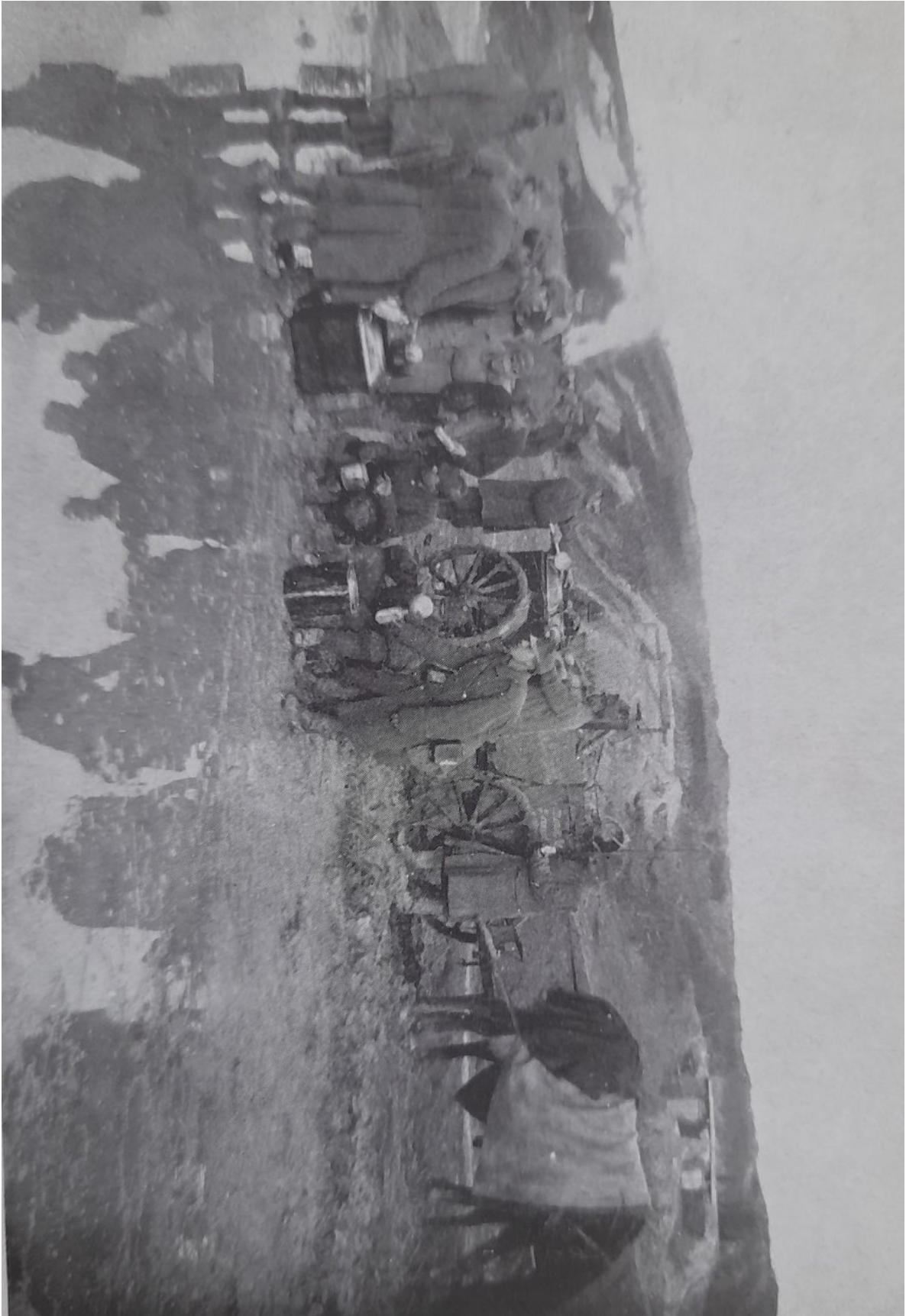

Abender
 309 k. p. 001. 10. 10. 10.
 10. 10. 10. 10. 10.
 10. 10. 10. 10. 10.

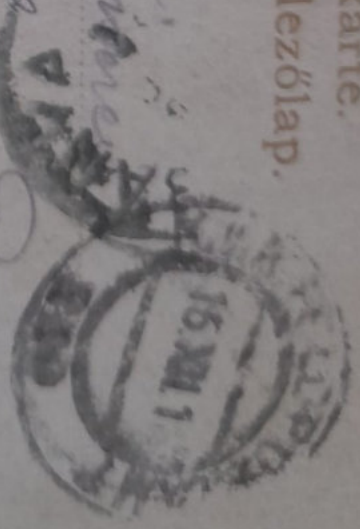
Handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. Includes words like "Körpers Hofmann", "Waisen", "A. rokkantak", "emlékszóbor", "Hofmann hadtest".

1/12 916
 Frage dirin!

Das Korps Hofmann für die Josophiden, Witwen und
 Waisen sowie für den Karpentendankmal-Fonds.
 A rokkantak, az örvények és árvák valamint a kárpát
 emlékszóbor alap javára — a Hofmann hadtest.

Verlag: Károlyi Károly, Budapest 19. — Újpest. — Gótszék. — Hofmann's Verlag, Wien 1.

Postkarte.
 Levelezőlap.

Handwritten address: Székelykeresztúr, Székelykeresztúr.

Handwritten address: Székelykeresztúr, Székelykeresztúr, Székelykeresztúr.

